

**A KÖLTSÉGVETÉSI TANÁCS HÁROMÉVES KITEKINTÉSE
A MAKROGAZDASÁG ÉS A KÖLTSÉGVETÉS FOLYAMATAIRA**

2024. JANUÁR 5.

BEVEZETÉS¹

A Költségvetési Tanács 2023. május 23-i ülésén döntött arról, hogy a Stabilitási Törvény végrehajtásának és betartásának segítése érdekében munkája további fejlesztéseként hároméves kitekintést készít az államháztartási folyamatok előrejelzésére. Ennek megalapozásául felhasználta a rendelkezésére álló, illetve külön e célnak megfelelően készült modellszámításokat, kivetítéseket, releváns tanulmányokat és szakértői anyagokat. A véleményként közreadott előrejelzéssel a Költségvetési Tanács segíteni kívánja a középtávú költségvetési tervezés megalapozását, s meg kíván felelni a független fiskális intézmények feladataira, munkaterületeire vonatkozó Európai Unió ajánlásoknak is.

A közel tizenöt éve működő Költségvetési Tanács (KT, Tanács) munkáját 2012-ben a Magyarország gazdasági stabilitásáról szóló 2011. évi CXCV. törvény elfogadása után újjászervezték. Az újrainduláskor a KT munkáját – az Állami Számvevőszék és a Magyar Nemzeti Bank elemzéseit kiegészítve – egy, a KT elnöke hatáskörében létrehozott szakmai tanácsadó testület támogatta, amelyet 2013-tól már független kutatóintézetektől megrendelt, döntéselőkészítő elemzések is segítettek. A Tanács munkájában a 2012–2013-as évektől elsősorban a tárgyév időhorizontján készült tanulmányok domináltak, az aktuális éves költségvetésekhez kapcsolódó határozatok előkészítéseként.

Részben az Európai Bizottság által készített „Magyarország 2013. évi nemzeti reformprogramjáról és Magyarország 2012–2016-os időszakra vonatkozó konvergenciaprogramjának tanácsai véleményezéséről” című dokumentumban (Európai Bizottság, 2013) a Költségvetési Tanács működésére megfogalmazott kritikára válaszként jelentek meg 2014-től kezdődően a középtávú kitekintések a különböző döntéselőkészítő kutatási anyagokban, melyek szakértői szinten segítették a Tanács munkáját, azonban külön határozat nem született róluk.²

Amíg a gazdaság 2020-ig belátható pályán mozgott, a Tanács munkájában éves szemlélet volt a meghatározó. Az új típusú krízisekkel való küzdelem időszakában; a COVID, az orosz-ukrán háború és a globális folyamatok turbulens mozgásával 2022–2023-ra a Költségvetési Tanács szakmai felfogása is megváltozott. A bizonytalan környezetben, valamint válaszként a –

¹ A dokumentum elkészítésében az ÁSZ és az MNB munkatársai – Pulay Gyula vezető közgazdász, illetve Baksay Gergely ügyvezető igazgató irányításával – valamint a KT titkárság szakértői – Csomós Dániel, Gergics Tünde, Kékesi László, Varga Sándor és Vilmányi Diána vettek részt.

² Az átláthatóságot is szolgálja, hogy az elkészült rövid, közép- és hosszabb távú kitekintések, a fenntarthatósági tanulmányok, valamint az aktuális költségvetési törvény végrehajtásának félévente történő monitoringjához kapcsolódó elemzések megtalálhatóak a Költségvetési Tanács honlapján a Dokumentumok/Kutatások menüpontban.

már említett –kritikára, amely egyes konferenciákon ismétlődően felmerült, a Költségvetési Tanács 2023-ban első alkalommal készített hároméves, középtávú kitekintést, amelyet a testület 2024. január 5-i ülésén tárgyalta meg és fogadott el.

Az ÁSZ és az MNB által készített elemzések mellett a Tanács már a kezdetektől fogva támaszkodik a hazai kutatóintézetek gazdasági modellszámításaira, amelyek segítik a Tanács megalapozottabb véleményalkotását. A Tanács a hazai kutatóintézetek és az Európai Bizottság által készített előrejelzéseken túl a nagyobb nemzetközi szervezetek (Nemzetközi Valutaalap, Világbank, Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet, Európai Központi Bank) előrejelzéseit is figyelembe veszi. Így a továbbiakban összefoglaltak széles szakmai bázisra támaszkodnak, amelyet szükségessé is tesznek az előttünk lévő időszak bizonytalanságai.

A kitekintésben nem cél a szociológiai összefüggések, a szolgáltatási minőség elemzése, hanem elsősorban a pénzügyi, költségvetési egyensúly a meghatározó. Természetesen vannak társadalmi kockázatok, amelyek feszítik a költségvetést, mindazonáltal a független fiskális intézmények körében, így a magyar Költségvetési Tanács gyakorlatában is a költségvetés belső, a kormányzat által képzett súlypontoknak megfelelő újraelosztási kérdések (az elosztáspolitikai) eddig csak annyiban és akkor jelentek meg, ha Tanács a pénzügyi stabilitás, a nemzetgazdasági szintű egyensúly veszélyeztetését – például az állami beruházásokra fordított, túlzott költekezést – tapasztalta (Kovács, 2023). Ez a kitekintés is ezen elvet követi.

A Költségvetési Tanács hároméves kitekintésének első fejezete a nemzetközi környezetet, a globális gazdaság növekedési kilátásait, a világkereskedelem volatilitását, az azon belüli átrendeződéseket vizsgálja, valamint Európa és az Európai Unió helyét, szerepét a világpolitikai-gazdasági átrendeződésben, továbbá az ehhez kapcsolódó új kihívásokat. A második fejezet ismerteti a magyar makrogazdasági folyamatok alakulását, annak erősségeit és gyengeségeit az évtized elejétől, valamint bemutatja, hogy előre tekintve mi várható hároméves távlatban. A harmadik, leghangsúlyosabb fejezet a Konvergencia Program 2024-2026. évekre szóló – alapvetően költségvetési – célkitűzéseinek elérését, és ezen keresztül az államadósságszabály teljesülését övező kockázatok azonosítására törekszik.

ÖSSZEFOGLALÓ

A gazdasági növekedés helyreállása várható

Az elmúlt évek krízisei, valamint geopolitikai átrendeződései miatt az előző évtizedhez képest bizonytalanabbá váltak a nemzetközi feltételek. Az Európai Unióban mindezeket túl az orosz–ukrán háború okozta gazdasági kihívások és az erre válaszul hozott szankciók is negatív irányba hatnak. A mérvadó nemzetközi intézmények várakozásai alapján a globális gazdasági növekedés 2024-ben 2,4 – 2,9 százalékos lehet, az eurózána növekedését 1,2 – 1,5 százalékra prognosztizálják.

A 2020-ban kitört vilájárvány okozta gazdasági visszaesés után a magyar gazdaság teljesítménye gyorsan helyreállt, a növekedés lendületét azonban megtörte a 2022. évi energiaváltság. A 2023. évi mérsékelt gazdasági teljesítmény háttérben elsősorban a magas infláció és az ezzel összefüggő reálbér-csökkenés hatására visszaeső belső kereslet állt.

2024-től ugyanakkor ismét kiegyensúlyozott szerkezetű lehet a magyar gazdaság növekedése, aminek feltétele a makrogazdasági és pénzügyi egyensúly visszaállítása. A hazai infláció 2023 januárjában 25,7 százalékon tetőzött, 2023 utolsó negyedévére pedig már egyszámjegyre csökkent. A dezinflációs folyamatokkal összhangban az infláció 2024-ben 4,0-5,5 százalék közötti szintre süllyedhet, és 2025-től alakulhat tartósan 3 százalék körül. A munkaerőpiac előretekinve is feszes marad, a foglalkoztatás érdemi bővítése ugyanakkor demográfiai korlátokba ütközik. Erre tekintettel a munkavállalók továbbra is jó alkupozícióban lesznek, így a reálbérek folyamatosan és jelentős mértékben emelkedhetnek 2024 és 2026 között.

A gazdaság 2023 második félévében tapasztalt még mindig csak enyhe növekedése alapján a Konvergencia Program által feltételezett 4 százalékos 2024. évi növekedés csak nagyon kedvező feltételek esetén lesz elérhető, reálisabb a 3 százalék körüli GDP-bővülés. A fogyasztás és a beruházások teljes helyreállítását követően azonban a gazdasági növekedés ismét elérheti a koronavírus megelőző évek átlagát, így az 2025-ben 3,5 – 4,5, míg 2026-ban 3,0 – 4,0 százalékos lehet. Ez valamelyest mérsékeltbb prognózis a Konvergencia Program által feltételezett 4,3, illetve 4,5 százalékos növekedéshez képest, amit a belső keresleti tételek indokolnak. Ha a magasabb belső keresleti pálya valósul meg, akkor ez a külkereskedelmi egyenleg romlását okozhatja, amennyiben nem jár a versenyképesség és az exportképesség növekedésével.

Annak érdekében, hogy tartósan 4 százalék felett alakuljon a GDP bővülése, az egyensúlyok helyreállítása mellett átfogó versenyképességi reformokra is szükség van, amelyek meg-

könnyítik a termelékenységen alapuló intenzív gazdasági modellre való átállást. Az előző évtized legfontosabb gazdasági tényezői mennyiségben csak mérsékelten növelhetők tovább, így azok minőségét kell javítani a felzárkózás folytatásához.

Az államadósság-szabály teljesítése 2024-től új kihívásokat jelent

Az államadósság-mutató a 2020. év végi 79,3 százalékról 2021. év végére 76,7 százalékra, majd 2022. végére 73,9 százalékra csökkent, és a mérséklődés az eddig rendelkezésre álló adatok alapján 2023-ban is folytatódott. E javulás annak ellenére történt, hogy az államadósság összege jelentősen emelkedett, ugyanis a nominális GDP növekedése ezt jelentősen meghaladta. Ugyanakkor a nominális GDP dinamikus növekedése egyre nagyobb mértékben az áremelkedéseknek volt a következménye. Az várható volt, hogy 2023-ban a reálgazdaság stagnálása mellett a nominális GDP már kizárólag az árak növekedése miatt emelkedett. 2024-től azonban az infláció üteme az előrejelzés szerint jelentősen csökken, következésképpen a GDP implicit árindexe (a GDP-deflátor) kevésbé növeli az államadósság-mutató nevezőjét. Ezzel szemben az államadósság átlagos kamatlába 2024-ben még emelkedik, majd 2025-ben és 2026-ban is magas szinten marad, ami az államadósság-mutató számlálóját növeli. Ebből következően az államadósság implicit kamatlába a következő három évben meghaladja a GDP-deflátor értékét, azaz minden más tényezőtől (mindenekelőtt a költségvetés elsődleges egyenlegétől és a reálgazdasági növekedéstől) eltekintve az államadósság-mutató számlálója gyorsabban nő, mint a nevezője. Ebből adódóan az államadósság-szabály csak akkor teljesül, ha a GDP volumene gyorsabban nő, mint amilyen mértékben az államadósság a kormányzati szektor hiányából és a devizaadósság ártékelődéséből következően emelkedik. Következésképpen az államadósság-szabály teljesüléséhez jelentős reál GDP-növekedésre és/vagy a kormányzati szektor GDP-arányos hiányának számottevő csökkentésére van szükség. A Konvergencia Program célkitűzései megfelelnek ennek a követelménynek, így a kockázatot azok teljesülése jelenti.

A kormányzati szektor hiányának csökkentéséhez az elsődleges egyenleg jelentős javulása, pozitív elsődleges egyenlegre van szükség.

2020-ban a kormányzati szektor kamatkidadásai a GDP 2,3 százalékát tették ki. Ez az arány a Konvergencia Program szerint 2024-re 4,1 százalékra emelkedik, és 2026-ra is csak 3,4 százalékra mérséklődik. Így a 2024-re tervezett 2,9 százalékos GDP-arányos hiánycél eléréséhez a GDP 1,2 százalékának megfelelő, a 2026-ra tervezett 1,4 százalékos hiánycél eléréséhez a GDP

2,0 százalékat elérő elsődleges többletre van szükség. A 2023. évi várható teljesülés alapján a kamatkiadások a GDP arányában még magasabbak lesznek, mint 2022-ben.

A centralizációs arányok tervezett jelentős csökkentése a költségvetési kiadások visszafogását teszi szükségessé.

A Konvergencia Program szerint a centralizációs hányad a 2023. évre tervezett 42,6 százalékról 38,4 százalékra mérséklődik 2026-ra, ami a hiány csökkentési célkitűzésének figyelembevételével azt igényli, hogy a kormányzati szektor kiadásai a GDP arányában a 2023. évre tervezett 46,5 százalékról 2026-ra 39,8 százalékra csökkenjenek, azaz 3 év alatt a kiadásokat a GDP 6,7 százalékának megfelelő mértékben kellene csökkenteni. A centralizációs hányad tervezett csökkentése szükséges az extraprofitadók kivezetéséhez. A centralizációs hányadot mérsékli a fogyasztásnak a GDP növekedésénél a Konvergencia Programban alacsonyabbra várt ütemű bővülése, aminek következtében a fogyasztáshoz kapcsolódó adók összegének emelkedése elmarad a GDP növekedése mögött. A kockázatot tehát az jelenti, hogy lehet-e három év alatt ilyen mértékben csökkenteni a kiadásokat az állami funkciók megfelelő színvonalú ellátásának veszélyeztetése nélkül.

A költségvetési kiadások mérséklését segítő folyamatokat bizonytalanság övezi.

A költségvetési kiadások tervezett csökkentését leginkább a 2022. évi szintnél alacsonyabb energiaárak segítik, amelyek következtében 2023. II. félévtől mérséklődnek a költségvetés rezsitámogatással összefüggő kiadásai. Az instabil nemzetközi helyzet azonban magában hordozza az energiaárak újbóli megugrásának kockázatát.

A kormányzati kiadások GDP-arányos csökkentését megkönnyíti, hogy a nyugdíjakat az inflációval azonos mértékben kell emelni, és más kiadásokat is elegendő az áremelkedésekhez igazítani, azaz a GDP volumenének növekedése esetén relatív megtakarítás érhető el. Ugyanakkor egy szerényebb gazdasági növekedés esetén – ami a fent említett kockázatok, valamint a 2023. évi folyamatok alapján reális lehetőség – ez a rés beszűkül.

A Konvergencia Program azzal számol, hogy a munkavállalói jövedelmekre fordított kiadások a GDP 10,1 százalékáról (2022. évi adat) tartósan a GDP 9,1 százalékára, majd 2026-tól 9 százalék alá csökkennek. Kérdés, hogy a közszféra munkaerőmegtartó képességének további erodálódása (leépülése) nélkül ez megvalósítható-e.

A 2023. évi költségvetési folyamatok lényegesen kedvezőtlenebbek a Konvergencia Programban feltételezethez képest.

A kormányzati szektor tervezettnél nagyobb hiányát – néhány egyszeri kiadási tétel mellett – elsősorban a bevételek elmaradása és a kamatkidadások vártnál nagyobb emelkedése okozza. Az adóbevételek esetében ez azt jelenti, hogy a 2024. évi adóbevételek bázisa is lecsökkent, azaz a 2023. évi elmaradás a következő évek bevételeire is mérséklőleg hathat, amely különösen jelentős kockázatot jelent a 2024. évi – és a későbbi évekre tervezett – költségvetési célok teljesülése szempontjából.

1. A NEMZETKÖZI FELTÉTELEK ALAKULÁSA

A 2008–2009-es gazdasági és pénzügyi világválság jelentős fordulópontra volt, amely a globalizációs folyamatokat lassította, majd azt a pandémia – mint a modern világ új típusú kihívása – részben megakasztotta. A globális értékláncok bizonytalan működését követően az országok és a vállalatok magatartása inkább a biztonság és a földrajzi közelség irányába mutat – erősödnek a regionalizációs folyamatok. A kríziseken túl a geopolitikai átrendeződések (Nyugat és Kína, Nyugat és Oroszország közötti ellentétek kiéleződése) újabb katonai és gazdasági összetűzésekhez és bizonytalansághoz vezetnek, melyek a fejlődési folyamatok előrejelzését több szcenárióssá és kevésbé beláthatóvá teszi. Mindezek hatással vannak a világkereskedelem volatilitására.³

A nagy nemzetközi gazdasági szervezetek (Világkereskedelmi Szervezet⁴, Nemzetközi Valutaalap⁵) a 2022. és a 2023. évi folyamatok tükrében 2023 második felében mérsékeltek korábbi növekedési előrejelzéseiket. A nyugati gazdaságokban az infláció okozott hirtelen lassulást a világkereskedelem és a kibocsátás tekintetében. Az Európai Unióban mindezeket túl az orosz-ukrán háború okozta gazdasági kihívások és szankciók is negatív irányba hatnak. Kína COVID utáni kilábalását folyamatosan visszafogja az ingatlanpiacon tapasztalható feszültség.

A világméretű árukereskedelem volumene 2023-ban várhatóan 0,8 százalékkal, 2024-ben 3,3 százalékkal nő. A globális kereskedelem lassulása számos országot és az árucsoportok széles skáláját érinti.

A gazdasági konjunktúra még mindig elmarad a pandémia előtti mértéktől, különösen a fejlődő gazdaságokban, ezáltal egyre nagyobbak a régiók közötti eltérések. A globális GDP

³ A globális áruexport forgalmi értéke a pandémia során bő 22 százalékkal esett vissza 2020 első félévében, a gyors kilábalást követően 2021 első negyedében ismét a járvány előtti szintre visszaállt, melyet az orosz-ukrán háború 2022 februárjában újra megtört. Azóta a globális árukereskedelem lassan emelkedő tendenciát mutat.

⁴ World Trade Organization – Global Trade Outlook and Statistics Update: October 2023

⁵ IMF – World Economic Outlook, October 2023

várhatóan – a korábbi évek 4 százalékos körüli növekedésétől alacsonyabb szinten – a WTO alapján 2023-ban 2,6 százalékkal, 2024-ben pedig 2,5 százalékkal, az IMF szerint a következő években 3 százalékos körüli értékkel bővíthet. Míg a pandémia miatti visszaesést követő gyors helyreállítás bizakodásra adhat okot, az orosz-ukrán konfliktus időbeli hossza beláthatatlan, valamint az Izrael 2023 utolsó negyedében ért támadás és az arra adott válaszlépések sora a közelkeleti konfliktus eszkalációját hordozza magában. A legjelentősebb nemzetközi intézmények⁶ a világ gazdaság növekedését 2023-ra 2,1 százaléktól 3,0 százalékgig, 2024-re 2,4 százaléktól 2,9 százalékgig, az euró zóna növekedését 2023-ra 0,4 százaléktól 1,0 százalékgig, 2024-re pedig 1,2 százaléktól 1,5 százalékgig becsülik.

A globális infláció várhatóan csökkenő tendenciát mutat: a 2022-es közel 9 százalékról 2023-ban 7 százalékos alá eshet, majd 2024-ben legfeljebb 6 százalékosat érhet el, a nyersanyagárak – és különösen az energiahordozók árának – alacsonyabb növekedése, illetve csökkenése és a szigorú monetáris kondíciók következtében.

A szélesebb körű deglobalizáció még nem kezdődött el, az adatokból arra lehet következtetni, hogy az árukat továbbra is összetett ellátási láncokon keresztül állítják elő, de ezen láncok kiterjedése rövid távon megállt. Az egyes ellátási láncok széttagozottságának jelei erősödnek, a biztonsági megfontolások előtérbe kerülnek akár gazdasági hatékonyságvesztés árán is, továbbá a hosszú távú megtérüléseket erre alapozzák. Mindezek veszélyeztethetik a pozitív kilátásokat. Például a világkereskedelemben a közbenső termékek részesedése, amely a globális ellátási lánc aktivitását jelzi, 2023 első félévében 48,5 százalékra esett vissza 2022-höz képest, szemben az előző három év átlagos 51,0 százalékaival. Ezenkívül az ázsiai bilaterális partnerek részesedése az Egyesült Államok alkatrész- és tartozékkereskedelmében – a köztes inputok kulcsfontosságú részhalmaza – 2023 első felében 38 százalékra esett vissza a 2022 azonos időszakában mért 43 százalékról.

Az Európai Unió versenyképességét megalapozó zöldenergiára történő átállás egyik legnagyobb nyertese Kína, ahol az elektromos akkumulátorok gyártása megkezdődött az USA tálalmányú, japán technológiájú és német precizitású innovációt adaptálva. Kína vezető szerepe a közeljövőben megmarad, az előrejelzések szerint 2025-re a lítium-akkugyártási kapacitása önmagában kétszerese lesz, mint a világ többi részén együttvéve. Az elektromos autógyártásban a nyugati piacokon is versenytársként jelenik meg.

⁶ World Trade Organization, OECD, IMF, World Bank, European Commission

Az Európai Unió az orosz–ukrán háború 2022. februári kitörését követően rövid időn belül több szankciós csomaggal is sújtotta Oroszországot (és nem sokkal később Fehéroroszországot is). Ezek elsődlegesen az EU piacain lévő orosz pénzügyi források befagyasztására, egyes ipari szektorok külkereskedelmének korlátozására irányultak, a jelentősebb orosz bankokat leválasztották a nemzetközi fizetési rendszerről, valamint az orosz légitársaságokat kitiltották az uniós légtérből. A további csomagok bizonyos nyersanyagok behozatalát és kivitelét, az arany és aranyékszerek kereskedelmét, az orosz hajók kikötését, bizonyos katonai célú termékek kereskedelmét (például drónok) tiltották, mindezeket két- és háromoldalú megállapodásokkal segítve, hogy harmadik országokon keresztül ne lehessen a szankciókat kijátszani.

Az orosz-ukrán háború főként az európai, de részben a globális földgázpiacokon⁷ is jelentősen érezte hatását. Az elmúlt egy évtizedben az orosz gáz az európai gázfelhasználás mintegy 40 százalékát tette ki. Bár a piaci feszültségek enyhültek 2023 első három negyedében, az Európai Unióban tapasztalható magas tárolási szint óvatos optimizmusra adott lehetőséget a 2023-2024-es fűtési szezon előtt. Ugyan a gázellátás korábbi útvonalai nem álltak helyre, de részben a fogyasztás mérséklődése, részben alternatív források elérhetősége révén az árak napjainkban csökkennek. A globális gázkereslet növekedése középtávon (2022–2026) várhatóan jelentősen lassul.⁸

Az európai országok ezidáig a globalizációból származó előnyökre építették versenyképességüket, amely során az olcsó orosz energiahordozókra és más import nyersanyagokra épített globális ellátási-láncokon alapuló exportbázisú gazdasági növekedés volt a meghatározó. A geopolitikai folyamatok következtében ez a felállás megdőlni látszik, amely hátrányosan érinti az európai versenyképességet. A nyersanyagok árnövekedése és kiszámíthatatlan ingadozása, a globális ellátási láncok sérülékenysége, az ázsiai versenytársak erősödése, valamint az amerikai versenytársak kedvezőbb nyersanyagárain alapuló versenyelőnye, mind rontják az európai gyártás hatékonyságát és piacszerzési lehetőségeit. A hosszú távú és fenntartható gazdasági növekedés kulcsa a zöldátállás, amely során a gyártási folyamat technológiaigénye és költsége

⁷ International Energy Agency: Medium-Term Gas Report 2023 <https://iea.blob.core.windows.net/assets/f2cf36a9-fd9b-44e6-8659-c342027ff9ac/Medium-TermGasReport2023-IncludingtheGasMarketReportQ4-2023.pdf>

⁸ A 2022-es gázellátási sokk megerősítette azokat a strukturális trendeket, amelyek a globális gázkereslet hosszabb távú kilátásait rontják. Ázsia és főleg a csendes-óceáni térség, Európa és Észak-Amerika piacain a teljes gázfogyasztás 2021-ben érte el a csúcst, és középtávon várhatóan csökkenni fog a megújuló energiaforrások gyors elterjedésének és a jobb energiahatékonysági szabványoknak köszönhetően. A kereslet növekedése szinte teljes egészében a gyorsan növekvő ázsiai piacokra, valamint afrikai és közel-keleti gázban gazdag országokra összpontosul.

magasabb, mindazonáltal könnyítheti kontinensünk energetikai terheit, csökkentheti a környezeti-éghajlati terhelést.⁹

Az európai országok túlnyomó többségében 2022-től visszaesett az ipari termelés. Az energiaválság egyik legnagyobb vesztese „Európa motorja”, Németország, ahol 2023-ra a GDP előrejelzés tekintetében mind az IMF¹⁰, mind az Európai Bizottság¹¹ fél százalék körüli visszaesést, 2024-re pedig csak egy százalék körüli növekedést prognosztizál.

Az IMF és az OECD euróövezetre vonatkozó GDP-becslése az újabb őszi prognózis szerint 2023-ra 0,7 és 0,9 százalék, 2024-re 1,2 és 1,5 százalék, míg az Európai Bizottság a kettő közötti; 0,6 és 1,2 százalékkal számol.

A 2022-es 8,4 százalékos inflációt követően az egyes nemzetközi várakozások 2023-ra az euróövezet tekintetében 5,6 százalékot, az Európai Unió tekintetében 6,5 százalékot, illetve 2024-re az euróövezet tekintetében 2,9 százalékot, az Európai Unió tekintetében 3,5 százalékot jeleznek.

Az Európai Unió új kihívásokkal néz szembe. A GDP 7 százalékát kitevő közel 14 millió embernek munkalehetőséget biztosító járműipar számára, a belsőégésű-motorú autógyártásról a villanyautók gyártására való lassú átállás jelentős piacvesztést eredményez. 2022-ben Kína már megelőzte Németországot a könnyűgépjárművek exportjában. Bár az európai autógyártók még profitábilisak, azonban a piaci részesedésük csökken. Az innováció tekintetében szükséges felvenni a versenyt az ázsiai beszállítókkal.

Az Európai Uniónak versenyképesség megtartásához alkalmazkodnia kell a globális megatrendekhez, amelynek során saját utat kell teremtenie az európai értékek mentén, a különleges gazdasági összetettség és kulturális sokszínűség felhasználásával. Fontos a befektetések jelentős emelése a kutatás-fejlesztés és az innováció területén, hogy az európai vállalatok piaci pozíciójukat megőrizzék és megerősítsék.

⁹ Makronóm Intézet (2023): Középtávú makrogazdasági kitekintés, különös tekintettel az államháztartás várható folyamataira

¹⁰ IMF – World Economic Outlook, October 2023

¹¹ EC – European Economic Forecast, Summer 2023

2. MAKROGAZDASÁGI ELŐREJELZÉS

2.1 Gazdasági helyzetértékelés

2.1.1 Az új évtized válságok sorozatával kezdődött

A 2020-as évtized a világgazdasághoz hasonlóan hazánkban is külső eredetű válságok sorozatával kezdődött. A COVID következtében bevezetett lezárások és a járvány hatására bekövetkező negatív keresleti és kínálati sokkok miatt 2020-ban 4,5 százalékkal visszaesett a magyar gazdaság teljesítménye. A termelő egységek ideiglenes leállása, valamint a globális ellátási láncokban bekövetkezett súrlódások miatt az ipari termelés és az építőipari hozzáadott érték egyaránt csökkent 2020-ban. A koronavírus okozta csökkenő lakossági bizalom, a boltbezárások, valamint a vásárlói óvatosság következtében a belső kereslet is visszaesett, ezáltal a szolgáltatások teljesítménye is csökkentette a 2020-as GDP-t.

A járvány idején a hazai gazdaság fundamentumai erősek maradtak, illetve a célzott jegybanki- és kormányzati programok is elősegítették a koronavírus-válságból való gyors kilábalást. A gazdasági visszaesés ellenére a hazai beruházási ráta magas maradt, a munkanélküliségi ráta nemzetközi összevetésben továbbra is alacsonyan alakult. Az erős fundamentumokra építve a Kormány és a Magyar Nemzeti Bank összehangolt válságkezelése támogatta a gyors kilábalást. Sikerült megőrizni a munkahelyeket és a családok jövedelmének vásárlóértékét, így a koronavírusból történő kilábalás dinamikus volt, 2021-ben 7,1 százalékkal bővült a magyar GDP. A belső és a külső kereslet helyreállításával párhuzamosan a gazdasági növekedéshez a belföldi felhasználás és a nettó export is hozzájárult.

A kilábalást követő 2022-es évet kettősség jellemezte: összességében 4,6 százalékos volt a növekedés, ugyanakkor az év második felében már technikai recessziót regisztrálhattunk a magyar gazdaságban. Az év első felében kormányzati intézkedések élénkítették a hazai belső keresletet. A jelentős minimálbér-emelés és a fiskális ösztönzők (pl. szja visszatérítés, fegyverpénz, 13. havi nyugdíj) számottevően növelték a lakossági fogyasztást, így ez a tétel járult hozzá a legnagyobb mértékben a GDP növekedéséhez. 2022 második felében azonban az orosz-ukrán háború, valamint az energiaválság következtében kedvezőtlené váló makrogazdasági környezetben hirtelen lassult a növekedési dinamika, negyedéves bázison pedig két egymást követő negyedévben csökkent a hazai GDP – tehát a magyar gazdaság recesszióba került.

A gyenge első félév miatt összességében várhatóan csökken a GDP 2023-ban. A mérsékelt gazdasági teljesítmény háttérében elsősorban a magas infláció és az ezzel összefüggő reálbér csökkenés hatására visszaeső belső kereslet állt. A 2022 második felében kezdődő recesszió

2023 első negyedében is folytatódott, a második negyedévben stagnált a magyar gazdaság, majd ezt követően a harmadik negyedévben már emelkedett a gazdaság teljesítménye. A beruházások estek vissza a legnagyobb mértékben, 14,7 százalékkal mérséklődtek éves összevetésben az első három negyedév során, amihez az állami, a lakossági és a vállalati szektor egyaránt hozzájárult. A reálbérek éves dinamikája 2022 szeptemberében negatív tartományba fordult, ezzel összhangban a háztartások fogyasztása is mérséklődött 2023 első negyedévéig. 2023 harmadik negyedében ismételt megindult a gazdaság növekedése, 0,9 százalékkal bővült a gazdaság negyedéves alapon, az előző év azonos időszakához viszonyítva viszont még mindig 0,4 százalékkal csökkent. 2023-ban a GDP összességében mérséklődhet az előző évhez képest. A többi ágazat termelésének visszaesését a mezőgazdasági termelés tompítja, amely az aszály által sújtott 2022. év alacsony bázisa következtében jelentős mértékben emeli a GDP-t.

A világválságot követően 2021-ben visszapattant a beruházások lendülete, azonban 2022-től a kedvezőtlen gazdasági környezetben ismét csökkent a fejlesztések volumene. A 2016-ot követő gazdasági növekedés egyik alappillére volt a beruházások dinamikus bővülése, azonban a járványhelyzet miatt 2020-ban megtört a nemzetgazdaságban a beruházási aktivitás évek óta emelkedő trendje¹². 2021 második felére a beruházások teljesítménye ismét elérte a járvány előtti szintjét, majd tovább növekedett. A közel 27 százalékos GDP-arányos beruházási ráta 2021-ben Észtország után a második legmagasabb volt az Európai Unióban. A beruházások felfutása 2022-ben folytatódott, majd az év végére megtört, összhangban az elhúzódó orosz–ukrán háborúval, a megnövekedett piaci bizonytalansággal, az európai energiaválsággal és a magas inflációval, valamint a kormányzati egyensúlyjavító intézkedésekkel. 2023-ban a beruházások visszaesését elsősorban az állami beruházások visszafogása okozza, de hozzájárul a vállalati és a háztartási szektor is. Az állami beruházások GDP-arányos értéke a 2021-es 6 százalék feletti értékről 2023-ban várhatóan 5 százalék alá csökken. A vállalati beruházásokban pedig kettősség volt megfigyelhető, ugyanis a külföldre termelő ágazatok esetében emelkedtek a beruházások, míg a belföldi ágazatok beruházásai visszaestek.

¹² 2017 és 2019 között a beruházások bővülése átlagosan több, mint 3 százalékponttal járult hozzá a hazai GDP növekedéséhez. Az erőteljes bővülésnek több hajtóereje is volt. A 2014-2020-as uniós költségvetési ciklus forrásaiból finanszírozott infrastrukturális fejlesztések, a vállalkozások kapacitásnövelése, a hazai gazdaság erősödő tőkevonzó képessége, valamint a lakás- és egyéb ingatlanberuházások bővülése egyaránt hozzájárultak a beruházások felfutásához.

2.1.2 Több évtizede nem látott inflációs hullámot kellett megfékezni globálisan és Magyarországon is

A 2020-as évtizedben inflációs hullámok sorozata érte a világ gazdaságot és hazánkat. 2020-2021-ben a koronavírus-járvány, 2021-től az energiaválság, majd 2022-től az orosz-ukrán háború egymást érő és átfedő válságai határozták meg az árindexek alakulását. Az infláció évtizedek óta nem tapasztalt mértékben emelkedett világszerte. A magyar gazdaság korábbi évtizedekhez képest egészségesebb kiindulási állapota (stabil fundamentumok és erős növekedés) eredményesebb válságkezelést biztosított a koronavírus-járvány alatt. A 2020-as évtized válságai azonban a gyenge pontjain támadta a magyar gazdaságot. Hazánk erős energiakitettsége, a termelékenység alacsony szintje egyes ágazatokban (például az élelmiszeriparban) és a verseny gyengülése (ami a profitok emelkedésében csapódott le) összességében ahhoz vezettek, hogy az infláció hazánkban emelkedett a legmagasabbra az Európai Unióban, és ez visszavetette a gazdasági növekedést, illetve a költségvetés és a folyó fizetési mérleg területén is felborultak az egyensúlyok.

A hazai infláció alakulása a 2020-as évtizedben három szakaszra osztható. Az első szakaszban 2022 közepéig nemzetközi, külső tényezők dominálták a hazai inflációs folyamatokat. Ebben az időszakban az infláció emelkedésének 80 százaléka külső költségtényezőkre volt visszavezethető. A hazai fogyasztóiár-index párhuzamosan emelkedett a szomszédos országokéval, így régiós összevetésben nem volt átlag feletti az árak növekedése.

A második szakaszban már előtérbe kerültek azok az országspecifikus tényezők, melyek következtében a hazai infláció elvált a régióban megfigyelhető tendenciáktól. A magyar árdinamika 2022 augusztusától haladta meg a régiós átlagot és novemberben már egész Európában a legmagasabb szintre, 22,5 százalékra emelkedett. Ebben a szakaszban felszínre kerültek azok strukturális hiányosságok, amelyeken keresztül a globális inflációs hullámokra a hazai fogyasztói árak érzékenyebben reagáltak. A magyar gazdaság magas energiaintenzitása és energiaimport-igénye miatt a globális energiaáremelkedés jobban befolyásolta a vállalatok költségeit, ami az élelmiszeripar esetében kiegészült az ágazat alacsony termelékenységéből fakadó problémákkal. Az inflációs hatásokat a piaci versenyben lévő hiányosságok is felerősítették, ami lehetővé tette, hogy a vállalatok a költségeik emelkedésénél nagyobb mértékű áremelést hajtsanak végre, és ezzel az infláció növekedésének terhére kiemelkedő mértékű profitot realizáljanak. Mindezek mellett az inflációt erősítették a 2022 elején kiáramlott költségvetési jövedelem-növelő intézkedések, amelyek keresleti oldalról emelték az árakat.

A harmadik szakasz a gyors dezinfláció időszaka. A hazai infláció 2023 januárjában 25,7 százalékon tetőzött, 2023. októberre pedig már egyszámjegyre csökkent. A dezinfláció a termékek széles körén alapul, május óta a fogyasztói kosár legalább 70 százalékában mérséklődött az éves áremelkedés üteme. Az árdinamika számottevő mértékű mérséklődése jobban tetten érhető az aktuális átárazási trendeket gyorsabban lekövető rövid bázisú mutatókban, a maginfláció 3 havi változásának évesített értéke októberre már 3 százalékra csökkent. Az év folyamán történő hazai átárazások mértéke ismét megfelelt a régióban megfigyelhető folyamatoknak.

A dezinflációt a fegyelmezett monetáris politika, a kormányzat versenyt erősítő lépései, a visszafogott keresleti környezet, a bázishatások és az elmúlt évinél érdemben alacsonyabb külső költségkörnyezet is támogatja. A Magyar Nemzeti Bank a monetáris politikájának 2021 júniusában kezdődő szigorításával nemzetközi összehasonlításban is az elsők között lépett fel az inflációval szemben, 2022 őszén pedig a pénzpiacok stabilizálása érdekében tett eredményes lépéseket. A globális nyersanyag-, energia- és élelmiszer alapanyagárak a 2022-es évhez képesti alacsonyabb szintje hozzájárul a vállalati költségek és ezen keresztül a fogyasztói-árindex mérséklődéséhez. A globális értékláncokban korábban jelenlévő feszültségek oldódtak, emellett a globális konjunktúra lassulása is fékezi az inflációt. Az áremelkedés megfékezése érdekében a Kormány 2023. június 1-től bevezette a kötelező akciózást, majd annak mértékét augusztustól 15 százalékra emelte, továbbá jelentősen bővítette a kötelező akciózásra kijelölt termékek körét. A kötelező akciók mellett a Gazdasági Versenyhivatal 2023. július 1-jén indította el az online árfigyelő rendszert, amely 62 élelmiszer termékcsoporthoz teszi lehetővé a fogyasztói árak átlátható módon történő összehasonlítását, egyúttal jelentősen fokozza a piaci versenyt a hazai kiskereskedelmi szektorban. A maginfláció a fogyasztóiár-indexhez képest várhatóan lassabb ütemben mérséklődik.

2.1.3 A munkaerőpiac ellenállt a válságoknak, rekordmagas szinten maradt a foglalkoztatás

A 2010-es évek elején végrehajtott munkaerőpiaci és adóreformok hatására a foglalkoztatottság több, mint 850 ezer fővel bővült 2010 óta. Közben hazánkban a 15-74 évesek foglalkoztatottsági rátája a harmadik legalacsonyabb volt az Európai Unióban 2010-ben, 2022-re már meghaladta az uniós átlagot. A munkanélküliek száma a 2010-es évtized eleji csaknem 470 ezer főről 2019-re 160 ezer fő alá csökkent. A foglalkoztatottság növelését és a munkanélküliség visszaszorítását támogató intézkedések közül a legfontosabb a munkát terhelő adók csökken-

tése és a fogyasztást terhelő adók felé történő elmozdulás voltak. Az elmúlt évtizedben az aktív arány is folyamatosan emelkedett, a 15-74 évesek körében 2022-re csaknem 10 százalékponttal, 66,5 százalékra nőtt.

A hazai munkaerőpiac a koronavírus idején is stabil maradt. A munkaerőpiac a kormányzati és jegybanki programoknak köszönhetően – a 2008-2009-es pénzügyi válsággal ellentétben – a COVID-válság során is stabilnak bizonyult, majd az orosz-ukrán háború nyomán fellépő energiaválság idején sem mutatott számottevő feszültséget. A magyar gazdaság a teljes foglalkoztatás közeli állapotban maradt a recesszió idején is, a foglalkoztatottak száma 2023-ra a rendszerváltás óta nem látott, historikusan magas értékeket ért el. A munkanélküliségi ráta nemzetközi összehasonlításban továbbra is alacsony. A munkanélküliek számának enyhe emelkedése a foglalkoztatottak számának egyidejű bővülésével ment végbe, azaz a munkaképes korú népesség aktivitása is nőtt.

A 2010-es évtized végét élénk bérdinamika jellemezte, amely fennmaradt az utóbbi években is, ugyanakkor a reálbérek növekedése 2023-ban átmenetileg visszafordult a magas infláció miatt. A magas infláció a jelentős nominális bérdinamika ellenére a jövedelmi viszonyok romlását eredményezte, csökkentve a bérek vásárlóerejét 2022 szeptemberétől egy éven át. 2023 folyamán ennek megfelelően visszaesett a háztartások reál értelemben vett rendelkezésre álló jövedelme, amit az egyéni vállalkozói jövedelmek és a lakossági kamatbevételek emelkedése csak részben tudott ellensúlyozni. A háztartások fogyasztási kiadásai 2023 egészét tekintve várhatóan jelentősen csökkennek.

2.1.4 A megtakarítások alakulása és a GDP növekedésének kapcsolata

A lakossági megtakarítások fontos szerepet játszanak a nemzetgazdaságok beruházásainak finanszírozásában, ugyanakkor a háztartások fogyasztása döntő mértékben befolyásolja a GDP növekedését, mint a legnagyobb felhasználási oldali tétel. Tekintettel arra, hogy a háztartások megtakarítása a rendelkezésre álló jövedelemből a végső fogyasztásra és beruházásra szánt kiadások után fennmaradó rész, ezért adott rendelkezésre álló jövedelem mellett a nagyobb megtakarítás kisebb fogyasztást jelent adott árak mellett. A háztartási szektor rendelkezésre álló jövedelme meghaladta a végső fogyasztási kiadásait és 2020. I. negyedévtől 2023. II. negyedévig a háztartási szektor minden negyedévben nettó megtakarító pozícióban volt. A végső fogyasztási kiadásoknak az aránya a rendelkezésre álló jövedelemhez képest ebben az időszakban

83 és 98 százalék között változott, és átlagosan 89 százalékot tett ki. Ehhez hasonlóan a megtakarítások aránya a rendelkezésre álló jövedelemhez képest ebben az időszakban 2 és 18 százalék közötti tartományban volt, és átlagosan annak 12 százalékát tette ki.

2.1.5 Az export bővülését a külső kereslet mellett az új hazai termelőkapacitások támogatják

A COVID-válság természetéből fakadóan a külkereskedelmet kiugró mértékben érintette. A magyar gazdaság uniós viszonylatban az egyik legnyitottabb gazdaság. A magyar ipar jelentős része kivitelre termel, így fokozottabb volt hazánk kitétsége a külső kereslet visszaesésének, valamint a korlátozó intézkedések hatására a nemzetközi értékláncokban keletkező zavaroknak. Összességében az áruk és szolgáltatások egyenlege 2,0 százalékponttal járult hozzá a 2020. évi GDP csökkenéséhez, aminek jelentős részét okozta a korlátozó intézkedések és a turizmus leállása miatt visszaeső szolgáltatásexport.

A koronavírus-válságból kilábaló nemzetközi kereskedelem, azonban külső- és belső hatások egyaránt mérsékeltek ennek mértékét. 2021-ben a globális félvezetőhiány, míg 2022-ben a drasztikusan megugró nyersanyag- és energiaárak mellett a háztartások fogyasztásából adódó keresletbővülés, valamint az orosz-ukrán konfliktus okozta termelési láncokban keletkező zavarok a külkereskedelmi egyenleg romlását eredményezték. Ugyanakkor a nemzetközi turizmus helyreállása ellensúlyozni tudta ezt a szolgáltatás-exporton keresztül, így összességében a nettó export 0,8 százalékponttal járult hozzá a gazdaság növekedéséhez 2022-ben.

A folyó fizetési mérlegben rekordhiány alakult ki az energiaválság hatására. Az európai országok többségéhez hasonlóan hazánk is nettó energiaimportőr, így az ország külső forrásból fedezi energiafelhasználásának jelentős részét. Az energiaegyenleg visszaesése a folyó fizetési mérleg egyenlegének romlásában is tükröződött 2022-ben. Emellett a chiphiány, a szűkülő belső kereslet, valamint a termelési láncokban keletkező zavarok is hozzájárultak ahhoz, hogy a GDP-arányos folyó fizetési mérleg hiánya az év során jelentősen emelkedett, és az év egészében a GDP 8,2 százalékát tette ki.

2023-ban megfordultak a külkereskedelmi folyamatok és az év közepére az árukereskedelmi egyenleg rekordtöbbletet ért el. Az első félévben a külkereskedelmi többlet a GDP 4,7 százalékát érte el, amit az export, az import és a cserearány javulása egyaránt növelt. Az energiaárak mérséklődésének hatására a cserearány folyamatosan javult az év eleje óta, ezzel is támogatva az energiahordozók egyenlegét. A javuló energiaegyenleget a kedvezőbb árak mellett a visszafogott gazdasági aktivitás, a lakossági energiafelhasználás alkalmazkodása és a beszerzési időzítés egyaránt befolyásolta. A közúti járművek és a villamos berendezések (azon

belül az akkumulátorok) kivitele 2023-ban is jelentős, a teljes áruexport számottevő részét adták. Szintén javította a folyó fizetési mérleget a helyreálló szolgáltatásegyenleg. Összességében elmondható, hogy a külső egyensúly elmúlt hónapokban tapasztalt gyors javulása az energiaárak csökkenése mellett a gazdaság széles körű alkalmazkodásával volt összefüggésben, amelynek része volt az import iránti kereslet visszaesése is. Erre tekintettel érdemes megvizsgálni, hogy a belföldi felhasználás és a külkereskedelmi egyenleg hogyan járult hozzá a GDP volumen növekedéséhez az 1995 óta rendelkezésre álló statisztikai adatok alapján. Az 1995 és 2022 közötti időszakban a belföldi felhasználás volt a meghatározó tényező a GDP növekedése szempontjából, míg a külkereskedelmi egyenleg és a belső felhasználási tételek dinamikája között negatív kapcsolat állt fenn. A 2008-as pénzügyi válság kirobbanása után a belföldi felhasználás stagnálása, majd visszaesése mellett a külkereskedelmi egyenleg látványosan javult. A 2013-2016. éveket stabil gazdasági növekedés jellemezte némileg javuló külkereskedelmi egyenleg mellett; tehát a gazdasági növekedés és az egyensúly egyszerre állt fenn, míg a 2017-2018. években a dinamikus gazdasági növekedés már romló külkereskedelmi egyenleggel, de még többletet mutató folyó fizetési mérleggel párosult.

2022-2023 folyamán eltérő képet mutatott a külföldre és a belföldre értékesítő ágazatok termelése. A belföldre értékesítő ágazatok esetében (pl. élelmiszeripar) az ipari kibocsátás már 2022 szeptembere óta csökken, míg az exportra termelő vállalatok (járműipar és akkumulátorgyártás) esetében összességében bővülni tudott a termelés az évben. Ugyanakkor 2023 tavasz óta már a külföldre értékesítő ágazatok esetében is több alkalommal visszaesést regisztráltak a termelésben éves alapon.

2.1.6 Az elmúlt évek nagy FDI beruházásai az akkumulátorgyártás területére koncentráálódtak

Az FDI-beáramlás stabil alapot biztosít a magyar gazdaság számára a külső finanszírozásában. A közvetlentőke befektetések beáramlása az előző évtized elejétől kezdve éves szinten (bruttó FDI Magyarországon) a GDP 3-5 százalékát teszi ki, míg a nettó beáramlás (a külföldi vállalatok hazai befektetéseinek és a hazai vállalatok külföldi befektetések különbsége) a GDP 1-3 százalékára tehető. Az FDI finanszírozáshoz mind a hazánkban már letelepedett külföldi vállalatok újrabefektetései (a profit osztalékként ki nem fizetett része), mind újonnan érkező vállalatok befektetései hozzájárultak.

A külföldi közvetlentőke befektetések egyre nagyobb része az ázsiai országokból érkezett és az akkumulátorgyártás területére koncentrálódott.¹³ Az akkumulátorgyártás szerepe már érezhető a hazai ipari termelésben, ugyanis az akkumulátorgyártást is magába foglaló villamosberendezések gyártása súlya megduplázódott az elmúlt 5 évben és már az ipari termelés közel 10 százalékát teszi ki. A járműgyártásban, illetve a gumi és műanyagipari termékek gyártásában viszonylag kiegyenlített volt a befektetések értéke (évente átlagosan a GDP 0,2-0,5 százaléka), ami azt is mutatja, hogy mára érett szakaszba léptek ezek az ipari ágazatok Magyarországon. Az elektronikai termékek gyártásába érkező közvetlentőke befektetések értéke a GDP 0,2-0,5 százalékáról 2022-ben csökkenésbe váltott. Mindezek mellett jelentős volt még a kereskedelembe és pénzügyi tevékenységbe fektetett FDI értéke, az előbbi átlagosan a GDP 0,6 százalékát, az utóbbi a GDP 0,3 százalékát tette ki az elmúlt öt évben. Az európai közvetlentőke befektetések aránya az elmúlt öt évben érdemben mérséklődött, de továbbra is a teljes éves tranzakció nagyobbik része a kontinensről érkezik. Az ázsiai országok aránya (a közel-keleti országok nélkül) az FDI beáramlásán belül mintegy 25-30 százalékra emelkedett az elmúlt években, míg a teljes FDI állományon belül 2022-re közel 10 százalékra emelkedett az arányuk, ami öt év alatt megduplázódást jelent. A legnagyobb növekedést a dél-koreai befektetéseknél tapasztaltuk, de érdemben bővült a kínai és hongkongi FDI is.

A közvetlen tőkebefektetések jellegükből adódóan nem helyettesíthetik sem az adósság típusú forrásokat, sem az EU transfereket. Az FDI finanszírozás számos pontban eltér a másik két finanszírozási formától. Míg az adósság típusú és EU-források jelentős része a hazai vállalati szektor mellett az állam számára is nyújt forrást, addig az FDI-beáramlás a külföldi tulajdonú vállalatok finanszírozásában tölt be fontos szerepet. Mind az adósság, mind az EU forrás rövid és hosszú távon is nyújthat háttérrel a hazai szektorok finanszírozási céljaihoz. Ezzel szemben az FDI-források csak a vállalati szektort illetően és hosszabb távon tudnák a különböző okokból kieső egyéb finanszírozási formákat pótolni – egyrészt a megfelelő anyavállalatok hazánkba vonzásának időigénye, másrészt ezt követően a projektek megvalósításának több éves időigénye miatt. Bár az FDI finanszírozás előnye, hogy a finanszírozott vállalati beruházáson keresztül közvetlen növeli a GDP-t, azonban – a magas vállalati profitokkal összefüggésben – érdemben növeli a jövedelemkiáramlást. Ez a megtermelt jövedelem (GDP), illetve a hazai szereplők

¹³ Az elmúlt években több, mint 6 ezer milliárd forintnyi beruházást jelentettek be külföldi vállalatok az akkumulátorgyártás területén (például CATL, Samsung SDI, SK On Hungary, Sunwoda, Huayou Cobalt, EVE Power). A kapacitásbővítésekkel a jövőben a sokszorosára emelkedik a hazai gyártókapacitás, amely így 2030-ra az egyik legnagyobb lehet Európában.

rendelkezésre álló jövedelme (GNI) közötti különbségen is tetten érhető, amiben jelentős szerepet játszik a külföldi vállalatoknak kifizetett jövedelem. 2015 óta érdemben csökkent a GDP és a GNI közti rés, ennek hatására 2021-hez hasonlóan 2022-ben is 3 százalék körül volt a két mutató közti eltérés, amihez legnagyobb mértékben a hazánkban működő külföldi tulajdonú vállalatok nyeresége járult hozzá. Emellett azt is fontos kiemelni, hogy a közvetlen tőkebefektetések egy adott vállalathoz kapcsolódnak, amelynek szuverén döntés a források felhasználása. Az FDI források továbbá minden esetben profitorientált külföldi vállalatok befektetéseit finanszírozzák, nem allokálhatók át a gazdaságpolitika aktuális céljainak megfelelően.

2.1.7 Fontos a hazánk számára allokált uniós források kiszámítható lehívása és hatékony felhasználása

A hazánk számára allokált uniós források kiszámítható lehívása és hatékony felhasználása kiemelt fontosságú a gazdaságpolitika számos szegmense, így többek között az állami finanszírozás, a jegybanki devizatartalék, a fizetési mérleg és az államadósság szempontjából. A források beérkezése forrást nyújt gazdasági fejlesztésekre, javítja a fizetési mérleg egyensúlyát, segíti az államháztartás finanszírozását, az államadósság csökkentését és növeli a jegybanki devizatartalékot. A források felhasználása a beruházásokhoz való hozzájáruláson keresztül serkenti a gazdasági növekedést, támogatja a foglalkoztatást, növeli az adóbevételeket, valamint a megvalósított fejlesztések javíthatják a magyar gazdaság versenyképességét. Az uniós forrásokhoz való akadálytalan hozzáférés ezenfelül hazánk országgcockázati megítélése szempontjából is kiemelt jelentőséggel bír.

A 2014–2020-as ciklus forrásainak lehívása a terveknek megfelelően hamarosan befejeződik, ugyanis 2023 decemberében az abszorpciós ráta elérte a 95 százalékot. A hazánkban járó, több mint 27 milliárd eurós kohéziós és vidékfejlesztési keretből Magyarország az Európai Bizottság adatai alapján már több mint 25 milliárd eurót lehívott. A 2014–2020-as kohéziós forrásokat elsősorban infrastruktúra fejlesztésre, a foglalkoztatottság támogatására, a kkv-k versenyképességének elősegítésére, valamint környezetvédelmi beruházásokra és károsanyagki-bocsátás-csökkentésre fordította hazánk.

Magyarország számára a 2021–2027-es hétéves költségvetési ciklusban a jelenlegi becslések alapján mintegy 47 milliárd eurónyi uniós forrás van elkülönítve, melynek lehívásához az Európai Bizottság által meghatározott előfeltételek teljesítésére van szükség. Az új ciklus több mint 12 milliárd eurós agrár és vidékfejlesztési forrásainak lehívása a vártnak megfelelően halad és a Bizottság 2023. decemberi döntését követően megkezdődhet a kohéziós források lehívása is, ugyanakkor a továbbra sem elérhető, mintegy 21 milliárd euró kohéziós és helyreállítási

forrás felszabadításához szükség van az Európai Bizottság és az Európai Tanács jóváhagyására. A fennmaradó mintegy 2,5 milliárd euró további kisebb programokhoz (elsősorban CEF, REACT-EU, Belügyi Alapok) kapcsolódik, amelyeknek nagyobb része már hozzáférhetővé vált hazánk számára.

A 2021–2027-es keret több mint 12 milliárd eurós mezőgazdasági és vidékfejlesztési részéhez hazánk kezdettől fogva akadálytalanul hozzáfér. 2021 óta évente átlagosan mintegy 1,3 milliárd euró közvetlen termelői támogatás érkezik, amely jellegéből adódóan nem jelenik meg a költségvetés bevételi és kiadási oldalán. A vidékfejlesztési forrásokhoz a hazai költségvetés 80 százalékos önrészt biztosít, amellyel együtt a 4000 milliárd forintot is meghaladja a tervezett teljes keret.

Az EU-források beérkezését övező bizonytalanság mérséklődött azáltal, hogy az Európai Bizottság december közepén elfogadta az igazságügyi reformmal kapcsolatos horizontális feljogosító feltételek teljesülését, így egy 10,2 milliárd eurós keretrész erejéig megkezdődhet a 2021–2027-es kohéziós források lehívása. A közel 22 milliárd eurós 2021–2027-es kohéziós keret (Széchenyi Terv Plusz) mintegy 30 százaléka a feltételelességi eljárás eredményeképpen zárolva van, amíg a Bizottság és a Tanács nem hagyja jóvá a 27 szupermércföldkő részét képező 17 korrekciós intézkedés teljesítését. A kohéziós keret mintegy 10 százaléka egyes szektorális feljogosító feltételek teljesítésének függvénye. A fennmaradó, mintegy 3 milliárd eurós rész folyósítása abban az esetben kezdődhet meg, ha a Bizottság megfelelőnek találja az Alapjogi Chartában szereplő horizontális feljogosító feltételek maradéktalan teljesítését.

Az Európai Bizottságot követően decemberben az ECOFIN is jóváhagyta a magyar helyreállítási terv REPowerEU fejezetét, így Magyarország 2024-ben 920 millió eurónyi RRF-előleget kaphat. A koronavírus-járvány okozta válság kezelésére létrehozott Next Generation EU eszköz helyreállítási forrásainak az előleg felüli kifizetése ugyanakkor további feltételek függvénye. A REPowerEU-val együtt mintegy 6,5 milliárd eurós vissza nem térítendő RRF forrás, valamint a 3,9 milliárd eurós RRF-hitelkeret lehívása akkor kezdődhet meg, ha a Bizottság és a Tanács jóváhagyja a hazánk által a helyreállítási tervben vállalt és a Bizottság által előfeltételként megjelölt 27 szupermércföldkő teljesítését.

2.2 Hároméves makrogazdasági kitekintés

2.2.1 A gazdasági növekedés feltételei kevésbé kedvezők, mint az előző évtizedben

A 2020-as évtizedben a külső környezet kevésbé kedvező a gazdasági növekedés számára. A 2010-es évekkel szemben az elmúlt években erősödtek a geopolitikai konfrontációk, amelyek

hatással vannak a termelési tényezők (munka, energia, tőke) hozzáférhetőségére is. A hazai munkakínálat szűkül a demográfiai korlátok miatt, az olcsó energia korszakának a háborús időkben egyelőre vége szakadt, a geopolitikai feszültségek a gazdasági élet minden területén éreztetik hatásukat, a 2010-es évekre jellemző pénzügyi stabilitás átmenetileg megingott, az inflációs hullámok miatt pedig a jegybankok szigorítottak monetáris kondícióikon, így a kamatok globálisan megemelkedtek.

A jövő évtől ismét kiegyensúlyozott szerkezetű lehet a magyar gazdaság növekedése, azonban a tartós felzárkózás feltétele a makrogazdasági és pénzügyi egyensúly visszaállítása. Az infláció csökkenésével a reálbérek újra növekedhetnek, így a belső keresleti tételek fokozatos kilábalásával széles bázisú lehet a gazdasági növekedés 2024-től. A gazdaság 2023 második félévében tapasztalt enyhébb növekedése alapján a Konvergencia Program által feltételezett 4,0 százalékos 2024. évi növekedés csak nagyon kedvező feltételek esetén lesz elérhető és reálisabb a 3 százalékos körüli GDP-bővülés elérése. A fogyasztás és a beruházások teljes helyreállítását követően azonban a gazdasági növekedés ismét elérheti a koronavírus megelőző évek átlagát, így 2025-ben 3,5 – 4,5, míg 2026-ban 3,0 – 4,0 százalékkal bővíthet a GDP. Ez valamelyest mérsékeltebb prognózis a költségvetés által feltételezett 4,3, illetve 4,5 százalékos növekedéshez képest, a különbséget a belső keresleti tételek indokolják. Amennyiben a magasabb belső keresleti pálya valósul meg, akkor ez a külkereskedelmi egyenleg romlását okozhatja, amennyiben nem jár a versenyképesség és az exportképesség növekedésével. Az EU-hoz viszonyított tartós és fenntartható felzárkózás feltétele a gazdasági egyensúly visszaállításának folytatása, ugyanis az új évtizedben egyensúly nélkül nagyobb a sérülékenység veszélye. Az infláció 2023 októberétől újra az egyszámjegyű tartományba mérséklődött és a csökkenése 2024-ben is folytatódik az előrejelzések szerint. Emellett a folyó fizetési mérleg is javul, az egyensúly visszaállításához a költségvetés esetében is szükséges folytatni a csökkenő hiánypályát.

Annak érdekében, hogy tartósan 4 százalék felett alakuljon a GDP bővülése, az egyensúlyok helyreállítása mellett átfogó versenyképességi reformokra is szükség van, amelyek megkönnyítik a termelékenységen alapuló intenzív gazdasági modellre való átállást. 2024 az energia- és inflációs válságot követő év lesz, amelyben a gazdasági növekedés a kilábalás sebességétől, elsősorban a fogyasztás és a beruházások helyreállításától függ. Középtávon azonban a ciklikus tényezők mellett fontosabbá válnak a gazdaság strukturális mutatói, a termelékenység és a versenyképesség, ami a hosszú távú növekedési képességet meghatározza. Alapvetően ezektől függ, hogy a magyar gazdaság gyors felzárkózási pályán képes-e tovább haladni az EU átlagához képest, ami akár a 3 – 4 százalékos sáv feletti növekedést jelentene, vagy egy lassabb,

a sáv alsó részéhez közeli pálya valósul meg. Amennyiben versenyképességünk nem alkalmazkodik megfelelően az új évtized karakterisztikájához, az a nettó exportunk csökkenéséhez, valamint külpiazi részesedésünk mérséklődéséhez vezethet.

Az előző évtized legfontosabb növekedési tényezői mennyiségben csak mérsékelten növelhetők tovább, így azok minőségét kell javítani a felzárkózás folytatásához. A minőségi növekedési modellre való átálláshoz a magyar gazdaságnak alkalmazkodnia kell a 2020-as évtized igényeihez. A növekedésnek fenntarthatónak kell lennie, az energiahatékonyságnak javulnia kell és a digitalizáció fejlesztése is nélkülözhetetlen hosszabb távon. Ehhez kulcsfontosságú az elegendő számú, egészséges és képzett munkaerő, a vállalatok innovációs, digitalizációs és exportpiaci képességének erősítése, a finanszírozási források egyszerű és gyors hozzáférése, valamint az energiahatékony és zöld gazdasági átmenet megteremtése.

A 2010-es évek egyik növekedési motorja, a foglalkoztatás bővítése demográfiai korlátokba ütközik, ami egyre nagyobb kihívást jelent az új évtizedben. A foglalkoztatottak számának további emelkedése már a gazdaság újbóli élénkülése esetén sem folytatódhat az előző évtizedben látott ütemben. A foglalkoztatás bővülésének egyre effektívebb korlátját jelenti a munkaképes korúak számának folyamatos csökkenése. A 2020-as évtizedet a 15-74 éves korosztály különösen nagy mértékű létszámcsökkenése jellemzi, összhangban a Ratkó-korszakban születettek korcsoportból való kilépésével. A jelenlegi trendek alapján több, mint 450 ezer fővel fogyatkozhat a hazai munkaképes korúak száma a népesség elöregedése és természetes fogyása következtében az évtized végéig. A munkaerőpiac tehát várhatóan mindvégig feszes marad, a kereslet egyes területeken meghaladhatja a kínálatot, így rövid- és középtávon, 2024 és 2026 között évente 0,0 – 0,5 százalékkal bővíülhet a foglalkoztatottak száma. A munkanélküliségi ráta ebből következően várakozásunk szerint európai összehasonlításban is alacsony szinten, 2024-ben 3,5 – 4,0, 2025-ben 3,2 – 3,8, míg 2026-ban 3,0 – 3,5 százalékon alakulhat, amelyek alsó sávszéle a 2023. áprilisi Konvergencia programban ismertetett prognózissal megegyezik.

A kedvezőtlen demográfiai hatásokat a foglalkoztatási ráta további növekedése részben elmentételezheti. Bár 2010 óta jelentősen bővült a foglalkoztatás és a foglalkoztatottak aránya meghaladja az uniós átlagot, a fejlett észak- és nyugat-európai tagállamokhoz, és egyes kelet-közép-európai országokhoz (pl. Csehország, Észtország) képest is van tér a felzárkózásra. A munkanélküliek, mint potenciális tartalék bevonhatóságát nehezíti a strukturális munkanélküliség, vagyis az a jelenség, amikor a munkakereslet és –kínálat földrajzilag vagy képzettségét tekintve nem esik egybe. A munkaerő regionális eloszlása nem egyenletes: az ország fejlettebb, jellemzően észak-nyugati régióiban és a főváros környékén több, mint tíz százalékponttal is

magasabb a foglalkoztatási ráta a keleti és északkeleti vármegyék mutatóinál, a munkanélküliségi ráta különbsége a hét százalékpontot is meghaladhatja az egyes vármegyék között. Az inaktív népesség további csoportjainak (fiatalok, az alacsonyan képzettek és a nyugdíj körüliek esetén láthatók tartalékok) bevonásához további célzott intézkedésekre, illetve a munkavégzés rugalmasabb formáinak elterjedésére lenne szükség. Az atipikus, ám egyes hátrányos helyzetű munkaerőpiaci csoportok bevonását lehetővé tevő munkavégzési formák (részmunkaidő, otthoni munkavégzés, rugalmas munkaidő stb.) aránya uniós összehasonlításban a legalacsonyabbak között van hazánkban, és a legtöbb esetben a visegrádi országokétól is elmarad. A magyar munkaerő képzettségi szerkezetében is rejlenek tartalékok: a felsőfokú végzettségűek (akiknek körében jellemzően a legnagyobb a foglalkoztatottsági ráta) aránya elmarad az uniós átlagtól. A munkaerő–tartalék talán legnehezebben kiaknázzható formája a külföldön élő és munkát vállaló magyar állampolgárok visszacsábítása lehet.

A demográfiai korlátok miatt előtérbe kerül a munkaerő termelékenységének emelése. Tekintettel a munkaerő további bővítését akadályozó demográfiai korlátokra, kiemelt szerepe lesz a munkaerő termelékenységének, a munkaerő, mint termelési tényező minél intenzívebb használatának. Nemzetközi összevetésben a hazai munkatermelékenység alacsony, 2022-ben az EU átlag 73,5 százaléka volt. Ezzel a teljesítménnyel az EU–országok alsó harmadában helyezkedik el hazánk, ami alapján jelentős növekedési potenciál azonosítható. A visegrádi országokkal összevetve Magyarország 2022-ben a munkatermelékenység tekintetében csak Szlovákiát előzte meg, 0,2 százalékponttal, míg Lengyelország és Csehország az EU–átlag 84 százaléka feletti teljesítménnyel közel 10 százalékponttal haladja meg a magyar és a szlovák teljesítményt. Emellett a hazai termelékenység jelentős dualitást is mutat, vállalatméret szerinti bontásban a kkv-k termelékenysége a nagyvállalkozások 43-73 százalékának felelt meg, illetve a hazai-külföldi tulajdonú vállalatok vonatkozásában is megfigyelhető a termelékenységben különbség, ugyanis a külföldi vállalatok átlagosan háromszor termelékenyebbek voltak a hazai tulajdonú vállalatokhoz képest. A munkatermelékenység érdemi növekedéséhez strukturális reformokra, innovációt erősítő lépésekre, a magasabb hozzáadott értékű gazdasági tevékenységek felé történő elmozdulásra, valamint az alacsony termelékenységű ágazatokban a termelékenység erőteljes javítására lehet szükség.

A munkaerő termelékenységének legfontosabb tényezője a képzettség. Az automatizálással, a digitalizációval és a mesterséges intelligencia elterjedésével jelentősen megváltozik a munka világa, és felértékelődik a rugalmas, megfelelő digitális képességekkel rendelkező, az

élethosszig tartó tanulásban részt vevő munkavállalók értéke. Kihívást jelent a következő években a munkaerőpiacon a mesterséges intelligencia térhódításához való alkalmazkodás. Ennek alkalmazása egyfelől növeli a termelékenységet, másfelől jelentősen csökkentheti egyes munkakörök munkaerő-igényét, ami még akkor is átképzéseket, karrierváltásokat igényel, ha az összes munkahely száma a technikai haladás következtében emelkedik az országban.

A munkaerőpiac feszességére tekintettel a munkavállalók továbbra is jobb alkupozícióban lesznek, így a reálbérek folyamatosan és jelentős mértékben emelkedhetnek várhatóan a következő években. Mivel a fogyasztóiár-index fokozatosan visszatér a jegybanki inflációs célhoz, a reálbérek újra határozott növekedésnek indulnak, 2024-től már az év egészében is emelkednek, így a lakossági reáljövedelmek és a fogyasztás is növekvő pályára áll. Fontos azonban, hogy a bérek az annak fedezetéül szolgáló termelékenységgel összhangban, fenntartható módon emelkedjenek, miközben biztosítják a megfelelő megélhetést és a növekvő jólétet. A helyes arányok megtalálása kiemelkedő fontosságú. Az elmúlt évtizedben jelentős bérfelzárkózás valósult meg Magyarországon, azonban ennek folytatása csak a termelékenység bővülésével párhuzamosan mehet végbe. Ebben az esetben a nemzetgazdasági bruttó átlagkereset 2024-ben 10,5 – 11,5 százalékkal, 2025-ben 8,0 – 9,0 százalékkal, míg 2026-ban 7,5 – 8,5 százalékkal emelkedhet, amely megfelel az aktuális Konvergencia Programban ismertetett előrejelzési számoknak is.

2.2.2 Széles alapokon nyugvó növekedés várható

A fogyasztás a következő években újra bővíthet. A magas infláció nyomán csökkenő reálbérek és a megélhetési költségek növekedése, valamint a bizonytalan gazdasági környezet visszavetették a háztartások fogyasztását, amelyek pénzügyi óvatossággal reagáltak az árszint emelkedésére. Az árstabilitás elérése, a megtakarítások helyreállása, a fogyasztói bizalom erősödése és az inflációs várakozások mérséklődése támogatják a fogyasztás újbóli bővülését, amely 2024-ben 3,0 – 3,5 százalékos, 2025-ben és 2026-ban pedig 2,5 – 3,5 százalékos lehet. A Konvergencia Program ennél magasabb fogyasztással számol, amelyet azonban megkérdőjeleznek a fogyasztás kilábalásának elhúzódását jelző nemzetközi tapasztalatok.

Magas marad várhatóan a beruházási ráta, ám ennek szerkezeti javulása megkerülhetetlen. Az infrastrukturális, ipari és építőipari beruházások jelentősen bővültek az elmúlt 13 évben hazánkban, a beruházási ráta – a legutóbbi időszakban bekövetkezett mérséklődése után is – jelenleg 26,1 százalékos szinten áll. A növekedés azonban túlzottan az építőipari beruházások révén valósult meg, ami két kihívást eredményezett. Egyrészt az ilyen típusú beruházások ára

gyorsan emelkedett, így a változatlan áron számított beruházási ráta már 2019 óta csökken Magyarországon. Másrészt alacsonyok maradtak az innovatív, minőségi gazdasági növekedés szempontjából kiemelt fontosságú immateriális beruházások, amelyek Magyarországon a GDP 2,3 százalékát tették ki 2022-ben. Ez nemzetközi összevetésben alacsonynak számít, az EU-s rangsor utolsó harmadában található. Az innovációk gazdasági növekedést tápláló hatását mutatja, hogy az MNB kutatása szerint hazánkban 1100 innovációvezérelt vállalat képes volt a teljes bruttó export 13 százalékát és a hazai éves GDP-növekmény 22,8 százalékát adni 2009 és 2019 között. A 2022-es csúcshoz képest 2-3 százalékponttal csökkentheti a nominális beruházási rátát a kormányzati beruházások és tőketranszferek jelentős csökkentése.

Az építőipari kapacitások bővítésével lehetne számottevően növelni a kedvező gazdasági és társadalmi hatásokkal járó lakásépítések számát. Az elmúlt években jellemzően 20-22 ezer új lakást adtak át, amiben a COVID és a magas inflációs környezet mellett a kapacitáskorlátok is szerepet játszottak. Gazdaságpolitikai oldalról rendszeresek a lakásépítéseket ösztönző, kereslettámogató intézkedések, azonban amennyiben az építőipari kapacitások továbbra is korlátozottak maradnak, akkor a kereslet növekedése nagyobb részben inkább az árak emelkedésében, mintsem a volumenben csapódik le. Mindazonáltal a magyar gazdaság korábban bizonyította, hogy 35 ezer új lakás is építhető évente, amivel a hazai megújulási ráta is elérné a régiós országok átlagát. Ehhez a keresletet támogató lépések mellett fontos a kínálati oldal segítése is a következő években. Az új lakásberuházásoknak a gazdasági hatása mellett pozitív társadalmi, jóléti, valamint demográfiai vonzata is van. A lakásárak emelkedése következtében a fiatal házasok számára igen nehéz a megfelelő lakáshoz jutás, amit elsősorban a lakáskínálat bővülése orvosolhat. Ehhez elengedhetetlen az építőipar hatékonyságának emelése és a lakásfelújítások ösztönzése, ami a lakásállomány mennyiségét és minőségét is tartósan emelné.

A hazai ipar struktúrájának folytatódó átalakulása következtében hazánk az új évtized egyik kritikus infrastruktúrájának előállítója lehet. A magyar exporton belül meghatározó a külföldi nagyvállalatok szerepe, ezért fontos az exportorientált gazdasági modell kialakítása szempontjából a külföldi közvetlen tőkebefektetések alakulása. További, az exportorientált növekedés szempontjából kulcsfontosságú tényező, hogy miként alakul Magyarország kivitelének világpiacon részesedése, tekintettel a külpiaci konjunktúrával, a Magyarország szempontjából fontos külpiaci partnerek (pl. Németország) gazdasági kilátásaival kapcsolatos bizonytalanságokra, valamint a fokozódó nemzetközi versenyre. A kivitel bővülését hosszú távon támogatják az FDI-ből megvalósuló feldolgozóipari beruházások. A jelentős részben exportra ter-

melő akkumulátorgyárak a külső konjunktúrát övező zavarok ellenére a kivitel hosszú távú bővülését segítik. Összességében a hazai export 2024-ben 3,0 – 4,0, 2025-ben 6,0 – 7,5, míg 2026-ban 4,5 – 6,6 százalékkal bővíthet. A Konvergencia Program prognózisa ennél dinamikusabb bővülést feltételezett, ugyanakkor ezt magyarázhatja, hogy a 2023 márciusában a külső környezetet övező kockázatok a jelenleginél enyhébbek voltak.

Összességében export- és beruházásvezérelt növekedés várható, amelyet a fogyasztás is támogat. A rendelkezésre álló adatok alapján 1995 után nem volt példa ilyen hosszú időszakon keresztül arra, hogy a nettó export és a belföldi felhasználás együttesen növekedjen. Az új termelő kapacitások és az ittlévő vállalatok folyamatos fejlesztései következtében az export az előrejelzések szerint középtávon tartósan pozitívan járul hozzá a gazdasági növekedéshez. Szintén pozitív lesz a beruházások hozzájárulása, amelyek importtartalma sem fog összességében negatív külkereskedelmi egyenleget eredményezni. A bruttó állóeszköz-felhalmozás 1,5 – 4,5 százalék lehet 2024-ben, majd 2025-ben 2,5 – 4,5, míg 2026-ban 2,0 – 4,0 százalékkal bővíthetnek a beruházások elsősorban a vállalati szektor oldaláról.

A kiegyensúlyozott szerkezetű gazdasági növekedés mellett várhatóan a külső egyensúly is tartósan pozitív marad. A 2023 áprilisában publikált Konvergencia Program prognózisához képest kedvezőbben alakulhatnak a külső egyensúlyi mutatóink, köszönhetően főként az azóta bekövetkezett jelentős energiaár csökkenésnek, amely a cserearány hatáson keresztül támogatja egyensúlyi pozíciónk javulását. A 2022. évi magas folyó fizetési mérleg hiány után 2023-ban már pozitív egyenleg alakulhatott ki az évközben rendelkezésre álló adatok alapján. Amennyiben nem történik a cserearányokban ismét kedvezőtlen elmozdulás, akkor az exportvezérelt növekedés várhatóan tartósan többletet mutató folyó fizetési mérleget fog eredményezni. Ezt támogathatja az EU-források beérkezése is, amennyiben megszületnek az erre vonatkozó megállapodások.

2.2.3 Helyreáll az árstabilitás, de a megatrendek inflációs nyomást fejtenek ki

Az infláció a jegybanki cél 2025-re várható elérését követően középtávon is a toleranciasávon belül marad. Azonban az infláció alakulását közép- és hosszú távon globális megatrendek is befolyásolják, a digitalizáció és az éghajlatváltozás több közvetlen és közvetett csatornán fejti ki a hatását az árak alakulására.

Az infláció 2024-ben 4,0 – 5,5 százalék közötti szintre süllyed, és 2025-től alakulhat tartósan 3 százalék körül. A dezinfláció 2024-ben várhatóan számottevően mérsékeltebb ütemben folytatódik, ám ezzel együtt az infláció a költségvetés korábbi 6,0 százalékos prognózisa alatt,

4,0 – 5,5 százalékon alakulhat. Az év elején már 6 százalék alá süllyedhet az infláció, majd a 4 – 5 százalék közötti sávba kerül, de ezen belül a mérséklődés jelentősen lelassul, illetve egyes hónapokban bázishatások következtében átmenetileg emelkedés is elképzelhető. 2025 elejétől várható ismét szintlépés az inflációban a 3 százalékos jegybanki cél irányába, és ezt követően feltételezésünk szerint e szint körül halad tovább.

Az infláció csökkenésével párhuzamosan 2024-ben tovább csökken a jegybanki alapkamat. Egybehangzó előrejelzések szerint a folytatódó dezinfláció lehetővé teszi az alapkamat körültekintő csökkenésének folytatását 2024 folyamán.

A digitalizáció és a technológiai fejlődés hosszabb távon az infláció mérséklődésének irányába hat. Az internet és a digitalizáció alapvetően az e-kereskedelmen, a tudatosabb, jobban informált vásárlókon, az automatizáláson és az IT-fejlődésen keresztül fejtik ki hatásukat. Az e-kereskedelem a vállalatok közötti verseny fokozásán és a hagyományos üzleti modell megváltoztatásán keresztül csökkentheti az árakat. A növekvő internethasználatnak köszönhetően a fogyasztók egyre tudatosabbak és jobban informáltak az árak alakulásáról, ami mérsékli a vállalatok árazási mozgásterét. A robotizáció, a termelési folyamatok összetettebbé válása, valamint a mesterséges intelligencia térnyerése megváltoztatják a vállalatok működését, átalakítják a termelési láncokat és közvetlenül csökkentik a vállalati költségeket. Az információs és kommunikációs technológiákhoz kapcsolódó termékek és szolgáltatások elmúlt évtized(ek)ben tapasztalt árcsökkenése közvetlenül mérsékli az inflációt.

Az éghajlatváltozás kockázatai inflációt és az inflációs várakozásokat is befolyásolják. Az infláció esetében a relatív árak változására, illetve erősödő volatilitásra számíthatunk a fogyasztói kosár többi tételéhez képest egyébként is változékony élelmiszer- és energiaárak esetében. Az infláció mellett az inflációs várakozások ingadozása is felerősödhet, ami gyakoribb revíziókat tehet indokolttá a várakozások alakulásában, veszélyeztetve ezzel az inflációs várakozások megfelelő horgonyozottságát.

A zöld átmenet inflációs többlettel járhat kezdetben. A zöldebb energiára való fokozatos átállás magasabb és volatilisabb árakat vonhat maga után az átmenet idején. A zöld átmenet során az infláció tartós emelkedését okozhatja egyrészt, ha az alternatív energiaforrások kínálatának emelkedése túl lassú, másrészt emelheti az árakat az átállás költsége is, azaz a kereslet átállással járó átcsoportosítása egyes ágazatokban az árak változását idézheti elő.

1. táblázat: A hazai makrogazdasági mutatók várható alakulása (éves változás)

| | 2022 | 2023 | 2024 | | 2025 | | 2026 | |
|---|------|-------------------|-------------|----------------------|-----------|----------------------|-----------|----------------------|
| | | | KT | Konvergencia program | KT | Konvergencia program | KT | Konvergencia program |
| Infláció (éves átlag) | | | | | | | | |
| Infláció | 14,5 | 17,6 - 17,7 | 4,0 - 5,5 | 6,0 | 2,5 - 3,5 | 3,0 | 2,5 - 3,5 | 3,0 |
| Gazdasági növekedés | | | | | | | | |
| Háztartások fogyasztási kiadása | 6,5 | (-3,0) - (-2,9) | 3,0 - 3,5 | 3,2 | 2,5 - 3,5 | 4,1 | 2,5 - 3,5 | 4,2 |
| Bruttó állóeszköz-felhalmozás | 1,2 | (-12,2) - (-11,8) | 1,5 - 4,5 | 3,7 | 2,5 - 4,5 | 4,9 | 2,0 - 4,0 | 4,2 |
| Export | 11,8 | 0,4 - 0,6 | 3,0 - 4,0 | 5,9 | 6,0 - 7,5 | 7,4 | 4,5 - 6,6 | 8,3 |
| Import | 11,1 | (-4,8) - (-4,6) | 3,0 - 4,0 | 4,3 | 4,0 - 6,0 | 6,5 | 3,1 - 5,1 | 6,9 |
| GDP | 4,6 | (-0,6) - (-0,4) | 2,5 - 3,5 | 4,0 | 3,5 - 4,5 | 4,3 | 3,0 - 4,0 | 4,5 |
| Külső egyensúly (GDP százalékában) | | | | | | | | |
| Folyó fizetési mérleg egyenlege | -8,2 | (-0,1) - 0,7 | 1,0 - 2,0 | -1,0 | 2,0 - 3,0 | -0,4 | 3,0 - 4,0 | 0,1 |
| Nettó finanszírozási képesség | -6,1 | 2,1 - 2,9 | 2,2 - 3,4 | 1,4 | 3,4 - 4,8 | 1,9 | 4,3 - 5,9 | 2,1 |
| Munkaerőpiac | | | | | | | | |
| Nemzetgazdasági bruttó átlagkereset | 17,4 | 13,7 - 13,9 | 10,5 - 11,5 | 10,7 | 8,0 - 9,0 | 8,5 | 7,5 - 8,5 | 8,2 |
| Nemzetgazdasági foglalkoztatottság | 1,3 | 0,4 - 0,5 | 0,0 - 0,5 | 0,4 | 0,0 - 0,5 | 0,1 | 0,0 - 0,5 | 0,1 |
| Munkanélküliségi ráta | 3,6 | 4,0 | 3,5 - 4,0 | 3,5 | 3,2 - 3,8 | 3,2 | 3,0 - 3,5 | 3,0 |

Forrás: Költségvetési Tanács, Magyarország
Konvergencia Programja 2023-2027

3. KÖLTSÉGVETÉSI FOLYAMATOK ÉS AZ ÁLLAMADÓSSÁG ALAKULÁSÁT ÖVEZŐ KOCKÁZATOK

Ezen fejezet középpontjában az államadósság-mutató folyamatos csökkentését veszélyeztető kockázatok feltárása áll, elsősorban a mutató számlálójára fókuszálva. Magyarország 2023–2027 évekre vonatkozó Konvergencia Programja szerint ebben az időszakban a tervek szerint az államadósság-mutató minden évben csökken, így a 2022. évi 73,9 százalékról 2027-re 56,3 százalékra mérséklődik. Következésképpen a magyar Kormánynak olyan középtávú programja van, amelynek megvalósulása esetén az államadósság-szabály teljesül. Ezért ez a fejezet a Konvergencia Program 2024-2026. évekre szóló célkitűzéseinek elérését, és ezen keresztül az államadósság-szabály teljesülését fenyegető kockázatok azonosítására törekszik.

3.1 A Konvergencia Program 2023-2027 fő célkitűzései és kihívásai

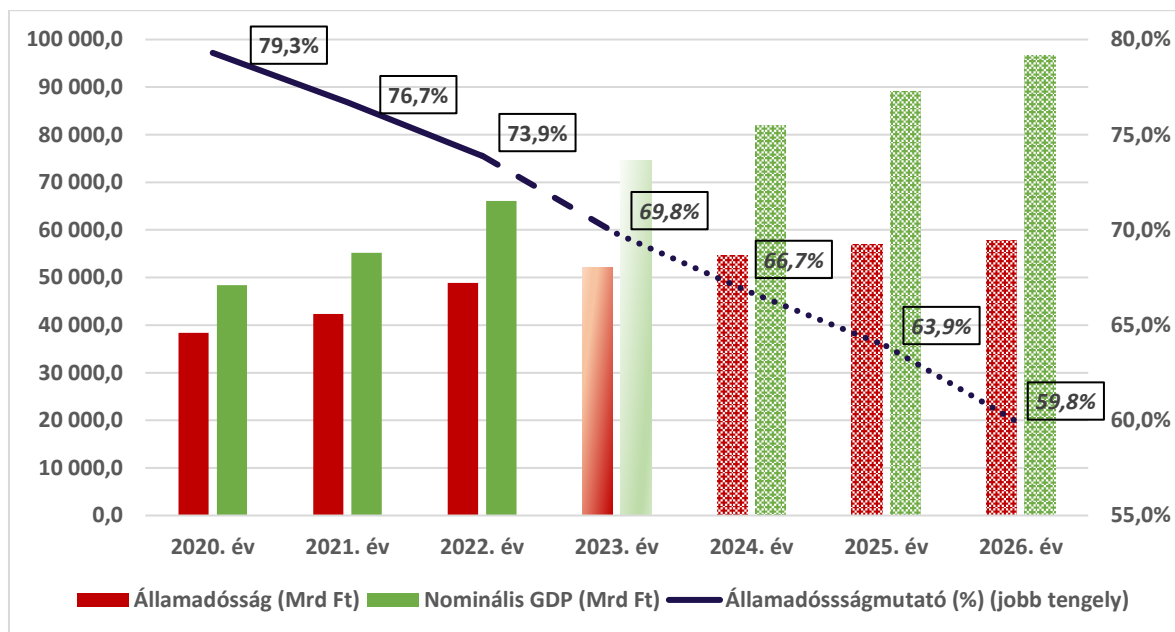
3.1.1 Az államadósság-mutató tényleges és tervezett alakulása (2020-2026)

A Magyarország gazdasági stabilitásáról szóló 2011. évi CXCV. törvény (Stab. tv.) 2. § alapján az államadósság-mutató változását az államadósság összegének és a nominális GDP-nek a változása határozza meg (1. ábra).

A tényadatok szerint 2020–2022 között az államadósság-mutató 79,3 százalékról 73,9 százalékra csökkent, a javulás a 2023. évi prognosztizált, illetve a 2024-2026. időszakra vonatkozó előrejelzés szerint tovább folytatódik. Ehhez a javuláshoz azonban az államadósság-mutató komponensei eltérően járultak/járulnak hozzá (2. ábra).

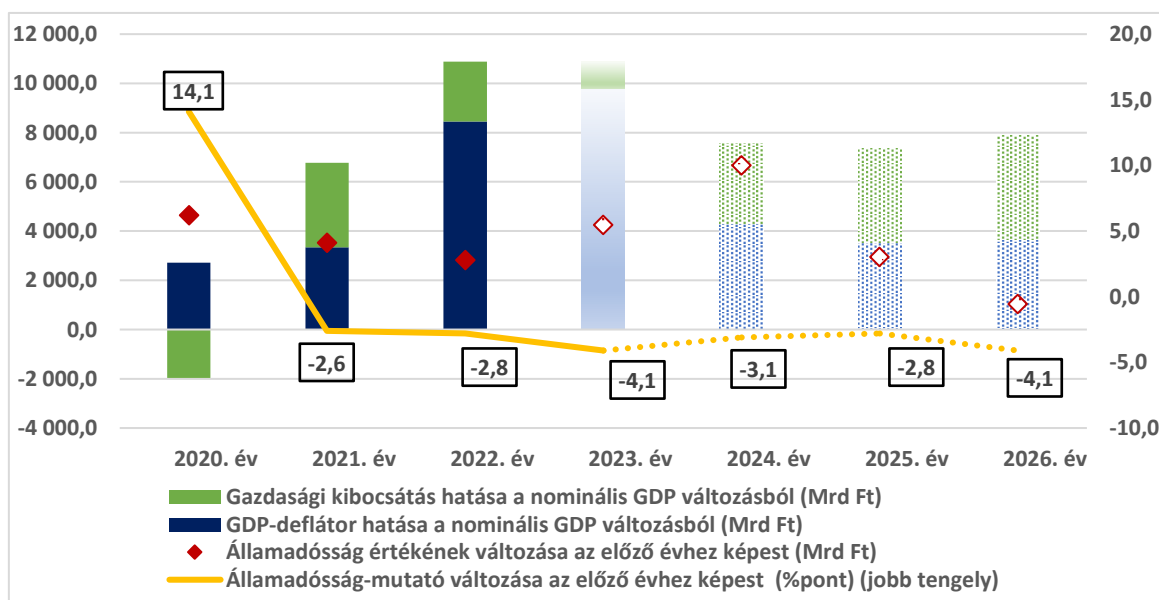
A 2020. évben a koronavírus-járvány kedvezőtlen makrogazdasági és költségvetési hatásai következtében az előző évhez képest az államadósság nagyobb mértékben növekedett, mint a nominális GDP értéke, ezért az államadósság-mutató értéke 14,1 százalékponttal emelkedett. A 2021. évtől kezdődően azonban a folyamat megfordult, a nominális GDP nagyobb mértékben emelkedett (és az előrejelzés szerint emelkedik még), mint az államadósság, így az államadósság-mutató értéke csökkenő pályára állt. Az államadósság-mutató javulása mögött a 2021-2022. közötti időszakban elsősorban a nominális GDP gyors – előző évhez viszonyítva 10 százaléknál feletti – növekedése húzódik meg.

1. ábra: Az államadósság, a nominális GDP, valamint az államadósság-mutató alakulása 2020-2022. és prognosztizált alakulása 2023-2026. között milliárd forintban, illetve százalékban



Forrás: KSH, EDP-jelentés (2023), Konvergencia Program 64. o. 1a. és 67.o. 3. táblázat adatai alapján, ÁSZ számítás és szerkesztés.

2. ábra: Az államadósság és a nominális GDP komponenseinek*, valamint az államadósság-mutató értékének változása az előző évhez viszonyítva 2020-2022. között és prognosztizált alakulása 2023-2026. között, milliárd forintban és százalékban



Forrás: MNB Inflációs jelentés (2023), KSH EDP-jelentés (2023), KSH STADAT 21.1.1.1., Konvergencia Program 64. o. 1.a-1b táblázat, 67.o. 3. táblázat adatai alapján, ÁSZ számítás és szerkesztés

A nominális GDP növekedésében a 2020-2023. években együttesen az áremelkedések hatása nagyobb mértékben érvényesült a 2021 második felétől gyorsuló infláció és a 2022. II.

félévben kezdődő gazdasági visszaesés miatt, mint a gazdasági kibocsátás volumenének növekedése. (A háromnegyedéves adatok alapján az valószínűsíthető, hogy 2023. évben csak az áremelkedés hatása miatt növekedett a nominális GDP). Ezzel szemben a 2023-2026. közötti nominális GDP csak szerényebb ütemben nő a prognózis szerint, következésképpen az államadósság-szabály az államadósság évről évre csökkenő ütemű emelkedése mellett teljesíthető.

A 2024-2026. években a kormányzat egy stabil és dinamikus ütemű gazdasági növekedés (az évek sorrendjében: 4,0 százalék, 4,3 százalék, 4,5 százalék) mellett a GDP–arányos költségvetési hiány csökkentését célozta meg. A gazdasági növekedés tekintetében az előrejelzés szerint a nominális GDP növekedésében egyre nagyobb súlyt fog kapni a reálnövekedés, azaz a nominális GDP növekedéséhez a GDP-deflátor hatás¹⁴ és a gazdasági kibocsátás hatás közül kedvezően – az utóbbi járul majd hozzá nagyobb mértékben. A nominális GDP növekedésének üteme 2024-2026. közt a tervek szerint 9,8 százalék, 8,7 százalék és 8,6 százalék lesz.

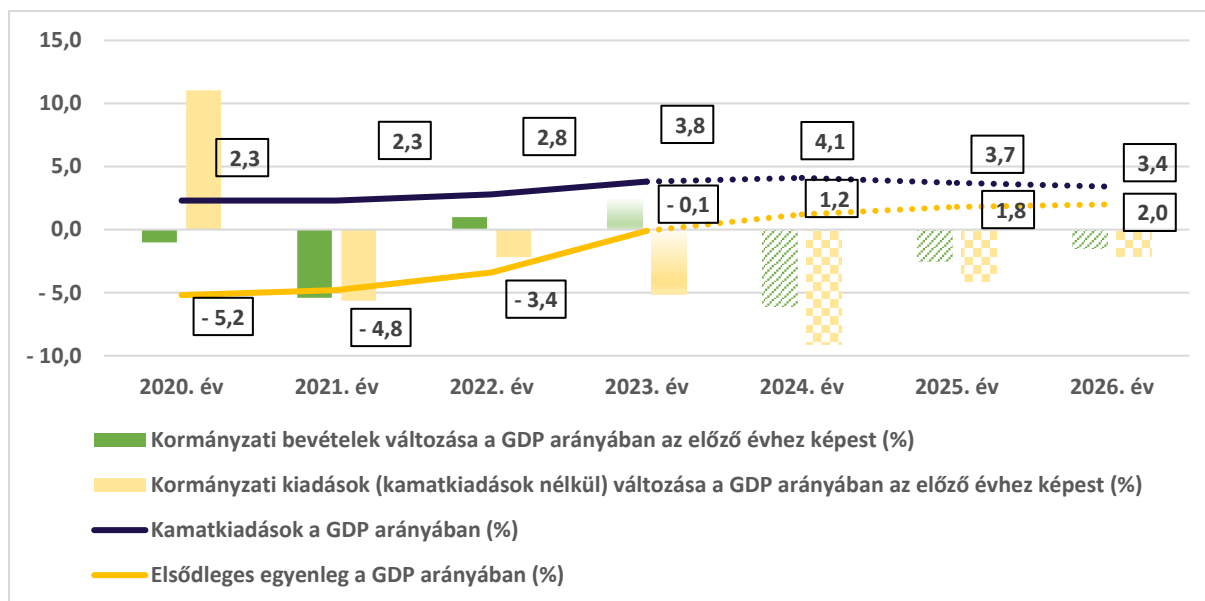
3.1.2 A kormányzati szektor egyenlegének alakulása (2020-2026)

A bruttó államadósság összegét alapvetően az határozza meg, hogy a költségvetés hiánya miatt mekkora finanszírozási igény keletkezik az adott költségvetési évben. Az elsődleges egyenleg és ezen keresztül az adósság mértékét a fiskális politika az adók és a kiadások mértékének tervezésével és annak tervszerű végrehajtásával közvetlenül képes befolyásolni, míg a kamatkiadásokat elsősorban az államadósság értéke és az államadósságot finanszírozó állampapírok referencia-hozamai határozzák meg. Ebből következően az elsődleges egyenleg az, amin keresztül a Kormány be tud avatkozni a hiánycél tartása érdekében. Optimális esetben a fiskális politika az elsődleges egyenleg javításával (hiány csökkentésével) lassíthatja az államadósság növekedésének ütemét, amivel a kamatkiadások mértéke is csökken.

A kormányzati bevételek (centralizációs hányad) és kamatkiadások nélküli kormányzati kiadások előző évhez viszonyított változását, valamint az elsődleges egyenleg és a GDP–arányos kamatkiadások alakulását a 3. ábra mutatja be.

¹⁴ Annak számszerűsített összege, amennyivel az adott évben az áremelkedés a nominális GDP növekedéséhez hozzájárult.

3. ábra: A kormányzati bevételek és a kormányzati kiadások GDP–arányos értékének előző évhez viszonyított változása, valamint a GDP–arányos kamatkiadások és elsődleges egyenleg alakulása 2020–2022. között és prognosztizált alakulása 2023–2026. között százalékbán



Forrás: 2022. évi zárszámadási tv. javaslat és Konvergencia Program 66. o. 2a. táblázat alapján, ÁSZ szerkesztés és számítás. Megjegyzés: A szám adatok az elsődleges egyenleg és a kamatkiadások GDP-arányos értékét mutatják.

A 2020–2021. évi stagnáló szint után 2022–2023-ban a kamatkiadások GDP–arányos értéke nőtt, és 2024-ben is emelkedni fog, majd 2026-ig csökken, azonban a 2020–2021. évi aránynál (2,3 százalék) kedvezőtlenebb szintet (3,4 százalék) érhet el. Ezzel szemben az elsődleges egyenleg 2020-tól javult, és a Konvergencia Program prognózisa szerint 2024-től várhatóan pozitív lesz. A GDP–arányos kamatkiadások és az elsődleges egyenleg alakulását összevetve az látható, hogy a 2024–2026. közötti időszakban a kormányzati szektor hiányának csökkentése érdekében az elsődleges egyenleg növelése szükséges, mivel a GDP–arányos kamatkiadások értéke a tervek szerint az időszakban az előző évekhez képest romlik, illetve magas szintet ér el.

2024–2026. között a kormányzati prognózis szerint a centralizációs hányad mérséklődésénél (a 2023. évi 42,6 százalékról 2026-ra 38,4 százalékra, 4,2 százalékponttal, 9,9 százalékkal) a kamatkiadások nélküli kormányzati kiadások GDP–arányos értéke nagyobb mértékben (a 2023. évi 46,5 százalékról 2026-ra 39,8 százalékra, 6,7 százalékponttal, 14,4 százalékkal) csökken. A centralizációs hányadon belül fontos szerepet betöltő folyó jövedelem és vagyongadó bevételek a 2021–2023. közötti növekedés után (33,7 százalékról 35,3 százalékra) 2023–2026. között a GDP arányában csökkenni fognak a prognózis szerint (35,3 százalékról

32,4 százalékra). Ennek háttérében részben az áll, hogy a 2022-ben bevezetett extraprofit adók¹⁵ nagyobb része 2025-től várhatóan kivezetésre kerül. A GDP–arányos adóbevételek csökkenéséhez hozzájárulhat az is, hogy a 2024–2026. közötti időszakban a Konvergencia Program adatai alapján a fogyasztás növekedése elmarad a reál-GDP növekedésétől. A kamatkiadások nélküli kormányzati kiadások GDP–arányos értékének 2024–2026. közötti várhatóan jelentős nagyságrendű csökkentésében fontos szerepet fognak betölteni a rezsitámogatásokkal, a kormányzati beruházásokkal, illetve a közszférát érintő béremelésekkel összefüggő, kiadáscsökkentést célzó intézkedések.

3.2 A 2023-2026. évek költségvetési feszültségpontjai

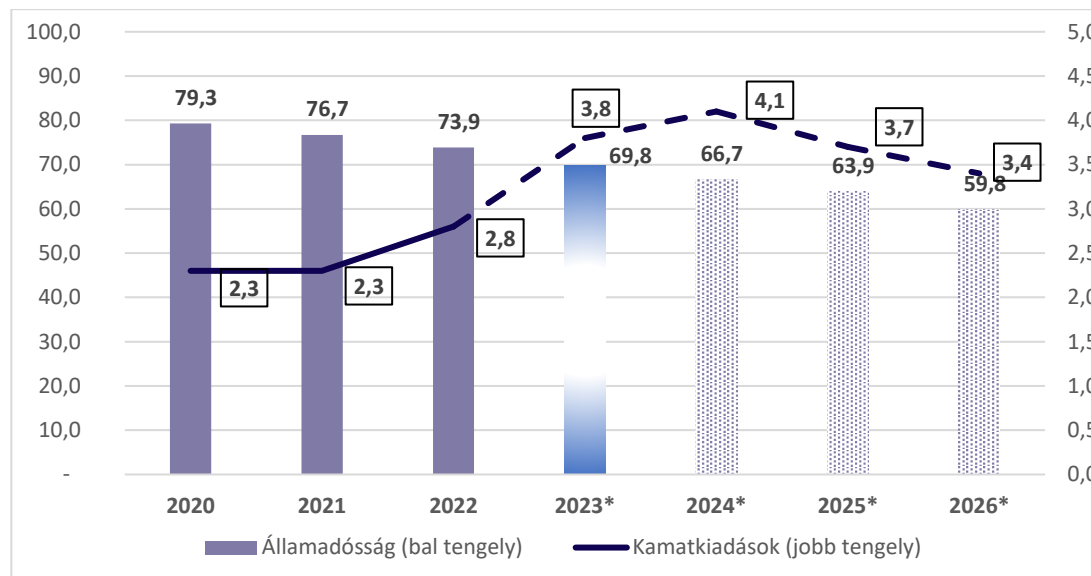
Ebben a fejezetben a Konvergencia Program egy-egy elemének elemzését végezzük el oly módon, hogy a Konvergencia Program több feltételezését adottnak vesszük.

3.2.1 A kamatkiadások prognosztizált alakulása

A 2010–es évek második felére a kedvező globális környezet és az alacsony állampapír–piaci hozamok következtében jelentős mértékben csökkent a kamatkiadások mértéke a GDP-hez mérten (4 százalék fölötti mértékről 2 százalék környékére). 2020-tól azonban a globális piaci környezet változása már nem tette lehetővé alacsony kamatozású állampapírok kibocsátását és az adósság alacsony kamaton történő megújítását, emellett a 2020 előtti időszakhoz képest magasabb költségvetési hiánnyal összefüggésben az államadósság mértékének növekedése is emelte a kamatkiadásokat. Megfelelő adósságkezelési stratégiával a kamatkiadások jövőbeli mértéke valamelyest befolyásolható (a hazai / külföldi devizában történő eladósodással, a rövid / hosszú futamidő megválasztásával, a fix / változó kamatozású papírok arányának módosításával). Az államadósság és a kamatkiadások alakulását mutatja be a 4. sz. ábra.

¹⁵ A Konvergencia Program alapján csak átmeneti adóknak tekinthetők, hosszú távon az adórendszernek nem állandó elemei, és csak addig maradnak érvényben, amíg az orosz-ukrán háború és az energia-árak miatt megnövekedett költségvetési kiadások ellentételezéséhez szükségesek.

4. ábra: Az államadósság és a kamatkiadások alakulása 2022-ig és prognosztizált alakulása 2023-2026 között a GDP százalékában (%)



Forrás: KSH EDP-jelentés (2023), Zárszámadási tv., Zárszámadási tv. javaslat, Kvtv. és Konvergencia Program alapján, ÁSZ szerkesztés

Hazánkban az államadósság magas szintje és a magas hozamok következtében a kamatkiadások is megugrottak. 2020-ban a koronavírus-járvány kitörésével járó gazdasági visszaesés és kiadásnövekedés hatására nőtt a pénzforgalmi hiány, a kamatkiadások terén ugyanakkor ez még nem jelentett azonnali, jelentős tehernövekedést. 2021-ben viszont nem csak az előző évhez mérten nőtt a kamatkiadások összege, hanem a tervezetthez képest is (a kamatkiadások 36,7 százalékkal haladták meg a módosított előirányzat összegét). A megnövekedett kamatkiadások háttérben egyrészt a megnövekedett finanszírozási igény, másrészt a 2021-ben megkezdődött (és 2022-ben csúcsosodott) hozamemelkedés áll, amely a kockázatvállalási hajlandóság csökkenésével, a globális ellátási láncok körüli problémákkal függött össze. 2021-ben magasabb összegű, hiányt finanszírozó államkötvény értékesítésére került sor, illetve a forint-euró árfolyam is kedvezőtlenül alakult a romló nemzetközi hangulat és az emelkedő infláció következtében.

2022-ben a bruttó kamatkiadások a korábbi évekhez mérten is tovább nőttek, így a GDP-arányos kamatkiadások közel 3 százalékra emelkedtek a 2020. évi 2,3 százalékról. A kamatkiadások 2023-ban várhatóan tovább növekednek, 2024-re a Konvergencia Program előrejelzése szerint a GDP 4 százalékát is meghaladhatják (4. ábra).

A kamatkiadások államadóssághoz viszonyított aránya nőtt, a 2020–2021-ben jellemző 3,3 százalékos arányszám 2022-re 4,3 százalékra növekedett és 2023-ban várhatóan tovább emelkedik. 2023. I. félévében a kamatkiadások 1 360,1 milliárd forintot tettek ki, amely 73,7

százalékkal nagyobb az egy évvel korábbi teljesülésnél. A 2023. évi növekedés a piaci és lakossági kötvények, a diszkontkincstárjegyek, a nemzetközi devizakötvények kamatkiadása sorokon egyaránt jelentkezik. Legnagyobb mértékben a változó kamatozású és az újonnan kibocsátott piaci forintkötvények járulnak hozzá a kamatkiadások növekedéséhez.

A magas hozamok mellett 2022-2023-ban fix kamattal kibocsátott adósság¹⁶ a következő években még magas kamatkiadásokkal jár együtt, amely a korábbi, 2021-ig jellemző 2,5 százalékos értékhez mérten nagyobb terhet ró a költségvetésre. A magasabb arányú fix kamatozású eszközök részaránya kedvező lehet a kamatkiadások jövőbeli alakulására, amennyiben alacsony hozamkörnyezetben kerülnek kibocsátásra.

A Konvergencia Program előrejelzése alapján a következő években mind a rövid, mind a hosszú lejáratú hozamok mérséklődni fognak, a rövid lejáratú hozamok több mint 60, a hosszú lejáratú hozamok több mint 30 százalékponttal csökkenhetnek 2026-ig. Egy külső, hozamemelkedést jelentő esemény ezekben az esetekben kevésbé tudja befolyásolni a kamatkiadások mértékének alakulását. Az adósság átárazódása révén a következő években a kamatkiadások mértéke csökkenésnek indulhat 2026-tól. A hitelminősítői besorolások, az országkockázati felár alakulása, a hozamok csökkenése mind abba az irányba mutatnak, hogy a következő években kibocsátott adósság a korábbi évekhez mérten már kisebb terhet fog róni a költségvetésre a kamatkiadások formájában, de ennek feltétele, hogy a Kormány által prognosztizált gazdasági növekedés megvalósuljon.

3.2.2 A bevételek prognosztizált alakulása

A költségvetés közvetlen bevételeinek alakulása

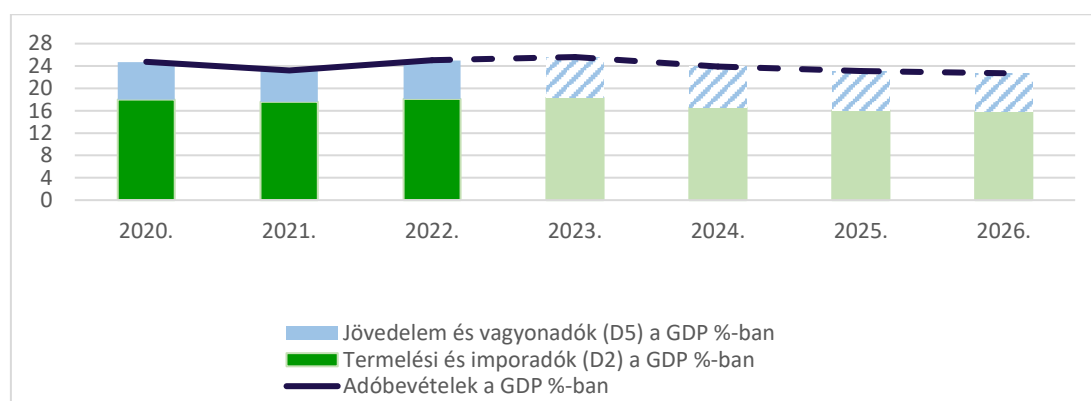
A költségvetés közvetlen bevételei közül meghatározók a fogyasztáshoz kapcsolt adókból származó bevételek, ezek GDP–arányosan a 2020. évi 12,9 százalékról 13,2 százalékra nőttek 2022-re, a fogyasztás jelentős növekedésének köszönhetően. A gazdálkodó szervezetek befizetései 3,3 százalékról 4,4 százalékra emelkedtek, amelynek oka az ágazati különadók 2022. évi kiterjesztése volt. A lakossági befizetések 5,8 százalékról 4,8 százalékra csökkentek, a 2022. évi kiterjedt SZJA adókedvezmények eredményeként.

¹⁶ Az adósságkezelési benchmark célok szerint a fix aránynak a 60-80% közötti sávban kell maradnia, jelenleg 69%.

A Kormány Konvergencia Programban is megfogalmazott célja a vállalkozások adóterheinek mérséklése, a munkavállalás ösztönzése érdekében a jövedelmeket terhelő adók súlyának csökkentése a forgalmi típusú adók arányának növelése mellett.

Az adóbevételek és ezen belül a termelési és importadók, valamint a jövedelem és vagyondók tervezett alakulását mutatja be a GDP százalékában az 5. sz. ábra.¹⁷

5. ábra: A központi költségvetés adóbevételeinek¹⁸ alakulása 2020-2022. között és prognosztizált teljesítésük 2023-2026. közt, a GDP százalékában



Forrás: KSH STADAT 21.1.1.1., 21.1.1.20., Konvergencia Program 2.a. táblázat, ÁSZ szerkesztés

Az ábrán látható, hogy 2020-hoz képest 2021-ben csökkentek a GDP–arányos adóbevételek, ami részben a gazdasági visszaesésből való kilábalás elősegítése érdekében hozott adókönyítítő intézkedések következménye, és az, hogy az ESA rendszerben 2021-ben került elszámolásra a 2022. évi SZJA–visszatérítés összege. 2022-ben a GDP–arányos adóbevételek a 2020-as szintet kismértékben haladták meg. A prognózis azzal számol, hogy növekvő GDP volumen mellett az adócentralizáció és így a GDP–arányos adóbevételek 2024-ben 1,7, 2025-ben 0,8 és 2026-ban 0,4 százalékponttal mérséklődhetnek. Ez a csökkenés alapvetően a GDP–arányos termelési és importadók csökkenéséből adódik, amely csoportnak részei a fogyasztást terhelő adók mellett az ágazati különadók (extraprofitadók) is. 2025-től a 2024. év végéig felfüggesztett reklámadóból származó bevétel növeli az adóbevételeket, a közművezetékek adójának változása 2024-től, illetve megszűnése 2025. január 1-jétől pedig 2024-ben a GDP 0,05 százalékaival csökkenti az adóbevételeket. A termelési és importadók a csökkenés ellenére még 2026-ban is a GDP 15,8

¹⁷ Az Európai Unió adó-és járulékok ESA módszertana szerinti főbb adócsoportokból a termelési és importadók közé tartoznak a Kvtv-ben tervezett fogyasztáshoz kapcsolt adók (amelynek 78,6%-át adja az áfa, 14,1%-át a jövedéki adó teszi ki), valamint a gazdálkodó szervek befizetéseiből az extraprofitadók (például a kiskereskedelmi adó, pénzügyi szervezetek befizetési). Az ESA szerinti jövedelem és vagyondók körének legjelentősebb elemei a tao és az szja.

¹⁸ Ennek részei az ESA besorolás szerint a termelési és importadók (D2), a jövedelem-és vagyondók (D5), a tőkejövedelemadók (D91). A tőkejövedelem adók GDP–arányos értéke 0,0% a vizsgált időszakban, így nem szerepelnek az ábrán.

százalékát fogják elérni a prognózis szerint. Az adóbevételek döntő részben a fogyasztási adók alakulásától függenek. Az adóbevételek a tervek szerint 2024-2026. között GDP-arányosan 3,2 százalékkal csökkennek, aminek háttérében főként a centralizációs hányad tervezett csökkenése áll.

A fogyasztáshoz kapcsolt adók GDP-hez mért arányának változása

A fogyasztáshoz kapcsolt adóbevételek a termelési és importadók meghatározó részét képezik. 2022-ben a termelési és importadók növekedése meghaladta a nominális GDP növekedési ütemét, a rendelkezésre álló jövedelem növekedése (pl. SZJA-visszatérítés, fegyveres testületek juttatásai) okán.

A termelési és importadó bevételek ütemének növekedése 2024-től a Konvergencia Program prognózisa szerint nem éri el a GDP növekedési ütemét, 2024-ben 1,7 százalékkal csökkennek. Ez is hozzájárulhat a GDP-arányos adóbevételek 1,7 százalékos csökkenéséhez 2024-ben (2023-hoz képest). Számításaink szerint, ha a fogyasztás növekedési üteme nem éri el a GDP növekedési ütemét, akkor minden százalékpontnyi eltérés a GDP 0,6 százalékaival csökkenti az adóbevételeket¹⁹. Ezzel ellentétes hatású egyes fogyasztáshoz kapcsolt adók kulcsainak 2024-től megvalósuló növelése.

A munkavállalói jövedelmek alakulásának hatása a bérarányos adó- és járulékbévételekre

A munkajövedelmek²⁰ értékének növekedése és a nominális GDP növekedése növeli a bérarányos adó- és járulékbévételeket is.²¹ A nominális GDP, a munkavállalói jövedelem, valamint a munkavállalói jövedelem arányát a nominális GDP-hez képest a 6. sz. ábra szemlélteti.

A munkavállalói jövedelem aránya a nominális GDP-hez képest a 2016. évi 45,2 százalékról a 2020. évre 42,8 százalékra, majd 2022-re 40,1 százalékra csökkent, és az előrejelzések alapján a 2023–2026. időszakban 40,6 – 40,8 százalék között alakul. A prognózis alapján 2024-

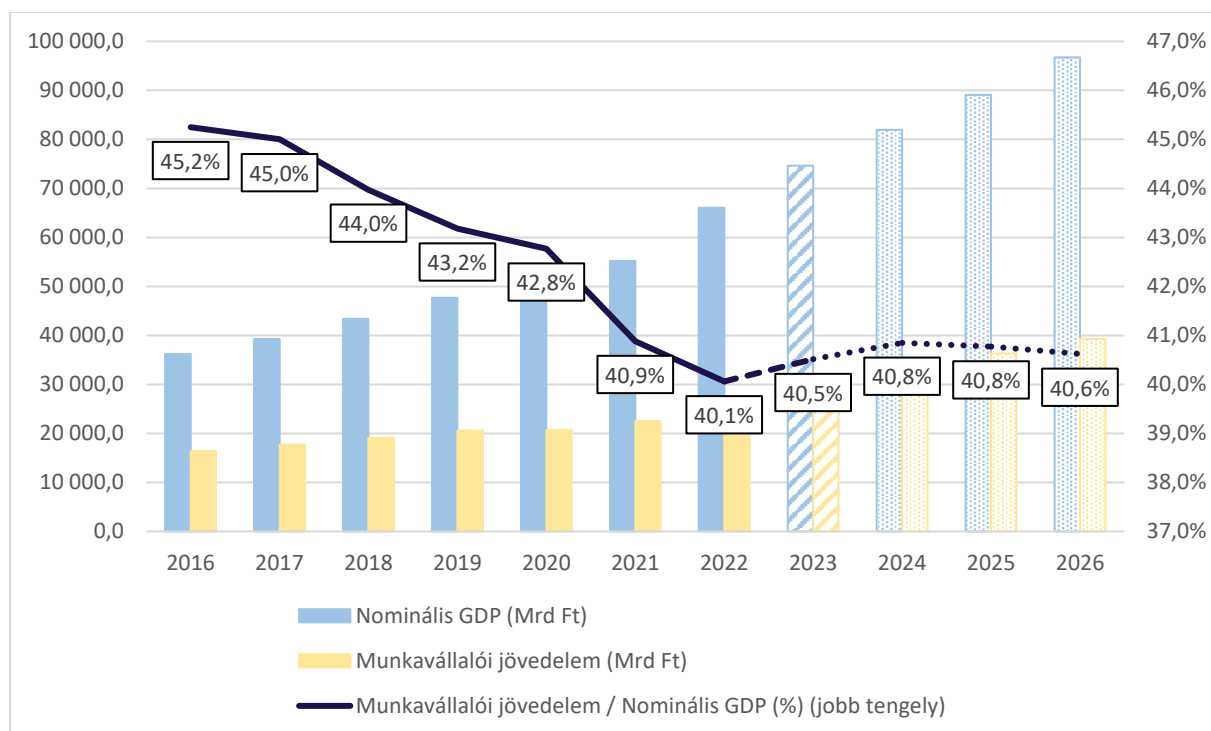
¹⁹ A Konvergencia Program prognózisa alapján számolt adat.

²⁰ Az 549/2013/EU rendelet alapján munkavállalói jövedelem (D.1) alatt a munkáltató által a munkavállaló részére, az elszámolási időszak alatt elvégzett munkája ellenértékéért fizetett valamennyi pénzbeli vagy természetbeni díjazás értendő. Ennek részét képezik a pénzbeli bérek és keresetek, amelyek tartalmazzák a munkavállaló által fizetendő összes társadalombiztosítási járulék, jövedelemadó és egyéb kifizetés stb. értékét, ideértve azokat is, amelyeket a munkavállaló helyett a munkáltató von le és fizet be közvetlenül a társadalombiztosítási rendszerbe, az adóhatóságnak.

²¹ A KSH 2020-2022 évekre rendelkezésre álló adatai alapján a 2023-2026 évekre vonatkozó munkavállalói nominális jövedelem a Konvergencia Program előrejelzésében szereplő növekedési ráták segítségével került kiszámításra, majd ezek értéke került a nominális GDP növekedési adataival összevetésre. A nominális GDP értékénél az I/1 pontban számított értékeket vettük figyelembe.

ben a munkavállalói jövedelmek növekedési üteme (10,7 százalék) meghaladja a nominális GDP előrejelzett növekedési ütemét (9,8 százalék). A 2025–2026. évekre a trend megfordul, s a munkavállalói jövedelmek tervezett növekedési üteme (2025: 8,5 százalék; 2026: 8,2 százalék) valamivel elmarad a nominális GDP előrejelzett növekedési ütemétől (2025: 8,7 százalék; 2026: 8,6 százalék).

6. ábra: A nominális GDP (milliárd forint), munkavállalói jövedelem (milliárd forint) és a munkavállalói jövedelem arányának alakulása a nominális GDP-hez képest 2016-2022. között és prognosztizált alakulása 2023-2026. között, százalékban



Forrás: KSH STADAT 21.2.1.24., Konvergencia Program, 2023. év MNB és elemzői előrejelzések alapján, ÁSZ szerkesztés

Az SZJA- és járulékbevételek összegére számos tényező van hatással. Egyrészt függ a munkavállalói jövedelmek nominális összegétől, másrészt az átlagos adókulcstól, illetve az adóviszszatérítések összegétől.

A nominális munkajövedelem tervezett növekedése meghaladja a foglalkoztatás bővüléssel kapcsolatos előrejelzést (2024: 0,4 százalék, 2025-2026: 0,1 százalék). Mivel a Konvergencia Program a munkajövedelmeket terhelő adó- és járulékkulcsokra vonatkozó tervezett intézkedéseket nem tartalmaz, a munkavállalói jövedelmek nominális GDP-hez mért arányának növekedésből „*ceteris paribus*” következő magasabb adó- és járulékbevételek bevételi kockázatként azonosíthatók.

Az extraprofit adók kivezetésének hatása

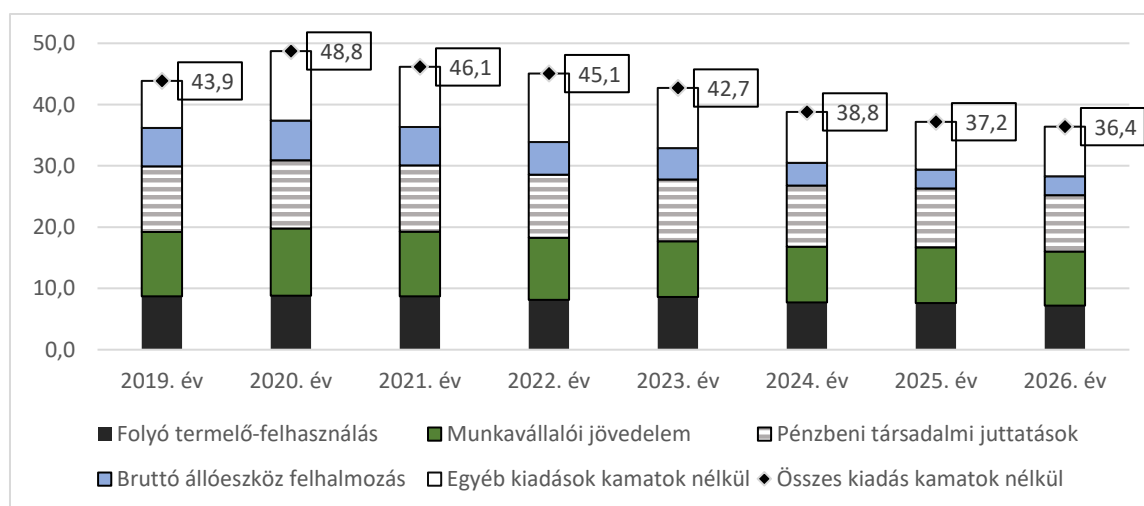
2022. július 1-től vezette be a Kormány az extraprofitadókat. A kapcsolódó rendeletben meghatározott adónemek egy része nem új adónem, azonban ezek esetében változott időlegesen az adónem mértéke, illetve számításának módja. Az extraprofitadók másik, nagyobb része az „alapadó” melletti ideiglenes kiegészítő adóként, ún. „pótadóként” működik, illetve a 2022–2024. évekre vonatkozó, speciális adóalap és adómérték szabályokkal bíró különadó. Az extraprofitadó bevételek a kormányzati adóbevételeknek 2022-ben 9,2 százalékát tették ki és 2023-ban a tervek szerint 12,7 százalékát érhetik el²².

Az extraprofitadók kivezetésére Magyarország vállalást tett 2024. június 30-ig a Helyreállítási és Rezilienciaépítési tervében. 2024-ben az extraprofitadók jelentősége csökken, a 2023-as GDP-arányos 3,2 százalékról a GDP 2,4 százalékára csökken részesedésük a kormányzati bevételek közt.

3.2.3 A kamatok nélküli kiadások prognosztizált alakulása

A GDP arányában mért kamatok nélküli kormányzati kiadások összetételét mutatja be a 7. sz. ábra 2019–2026. között.

7. ábra: A kamatok nélküli kormányzati kiadások összetételének alakulása 2019-2022. között és prognosztizált alakulása 2023-2026. közt, a GDP százalékában



Forrás: KSH EDP-jelentés (2023), KSH STADAT 21.2.1.26. és Konvergencia Program alapján, ÁSZ szerkesztés és számítás.

²² A 2023. évi Kvtv.-ben szereplő, az extraprofitadókra vonatkozó előirányzatok összesen, a tervezett adóbevétel százalékában. A tervezett adóbevétel a Konvergencia Program 2.a. táblázatában tervezett GDP-arányos adóbevétel (25,6 százalék) szorozva az ÁSZ által számított prognosztizált 2023. évi nominális GDP-vel. (74 640,882 Milliárd forint)

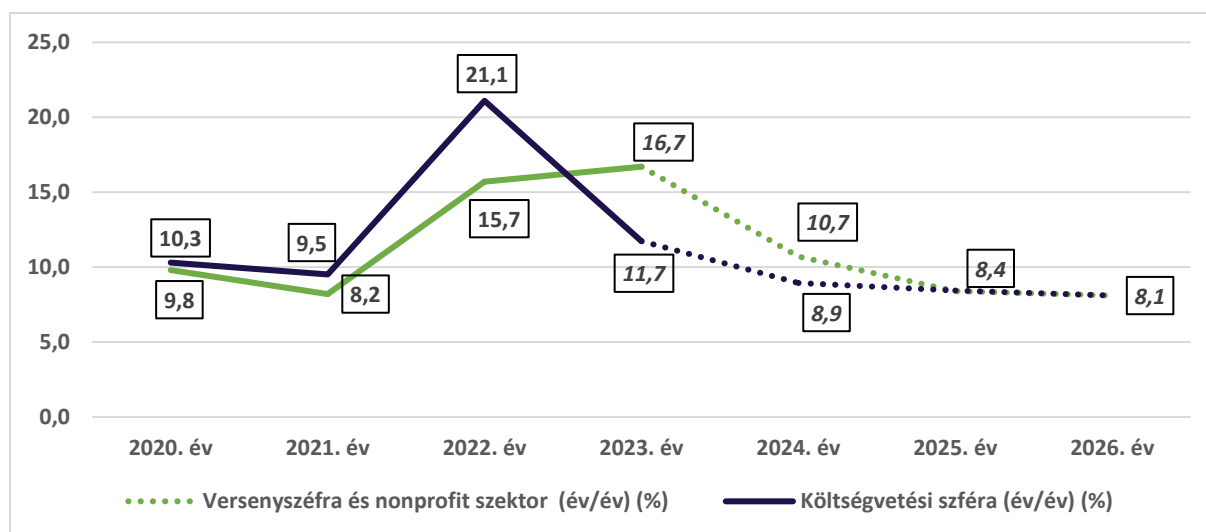
A GDP–arányos kiadások szinten tartásának hatása a közszféra béreire

A Konvergencia Program a közszférában dolgozók tekintetében a 2024–2026. közötti időszakra – a foglalkoztatottak számának változatlanlansága mellett – az évek sorrendjében 8,9 százalék, 8,4 százalék, és 8,1 százalékos mértékű bruttó- és nettó átlagkereset-növekedéssel számol. Ugyanezen időszakban a közszférában a munkavállalói jövedelemre fordított költségvetési kiadások GDP–arányos értéke csökken, az előrejelzett érték az évek sorrendjében 9,1 százalék, 9,1% és 8,8%. A GDP–arányos munkavállalói jövedelemre fordított költségvetési kiadások értékéből visszszámított nominális érték a 2024–2026. közötti időszakban az előrejelzés szerint az évek sorrendjében 9,8 százalék, 8,7 százalék és 5,0 százalékkal emelkedik. A költségvetési szférában (kormányzati, önkormányzati intézmények, kormányzati szektor intézményei) a munkavállalói jövedelemre tervezett költségvetési fedezet nominális értékének 2024–2026. évekre számított átlagos éves növekedési üteme (7,8 százalék) elmarad a költségvetési szerveknél dolgozó munkavállalók tervezett átlagos éves 8,5 százalékos bruttó- és nettó átlagkereset növekedésétől.

Ha a fent részletezett fedezethiány miatt a költségvetési szférában a tervezettnél alacsonyabb béremelkedés valósul meg, akkor az itt dolgozók és a versenyszférában dolgozók bérkülönbsége (béröllő) növelheti a munkaerő rotációját a közszférában, a két szektor közti bérkülönbség növekedése pedig azt eredményezheti, hogy a közszférát elhagyó munkaerő pótlása miatt a közszolgáltatások minősége és hatékonysága csökkenhet, ami a költségvetési kiadások növekedését eredményezi.

A bérkülönbségek csökkentése érdekében a kormányzat több területen (egészségügy, közigazgatásban dolgozók, honvédelmi és rendvédelmi testületek, oktatás) emelte a közszférában a béreket. Ennek következtében 2020–2022. között a költségvetési szférában év/év alapon a bruttó kereset nagyobb mértékben növekedett, mint a versenyszférában (8. ábra).

8. ábra: A bruttó keresetek változása a versenyszférában és a nonprofit szektorban, valamint a költségvetési szférában 2020–2022. között és prognosztizált változása 2023–2026. közt, százalékban*



*Forrás: KSH STADAT 20.2.1.42., 20.2.1.43., 20.2.1.44., PM adatszolgáltatás alapján, ÁSZ szerkesztés és számítás. Megjegyzés: *Az előző évhez viszonyítva. 2020–2022. évi értékek csak a versenyszférára vonatkozó bruttó átlagkeresetek alakulását mutatják.*

A tervek szerint 2023–2024. között a versenyszférában a bruttó keresetek az előző évhez viszonyítva nagyobb mértékben fognak növekedni, mint a közszférában, de a bérdinamika közti eltérés 2024-re csökken, majd 2025–2026. évre megszűnik. A két szektor bérdinamikája közti különbség ugyan 2026. évre a Konvergencia Program prognosztizált adatai alapján megszűnik, azonban a bérkülönbségek továbbra is fennmaradnak.

Figyelemmel az életpálya modellek következő évekre gyakorolt hatására, az előző évek-nél lassabb ütemű inflációs és szerényebb mértékű gazdasági növekedésű előrejelzésre, a 2024–2026. közötti időszakra prognosztizált bérkülönbségek reálisnak tekinthetők. A béroló 2020–2022. közötti záródása az implicit adósságot (az adósságba közvetlenül nem beleszámított, közvetett költségvetési kiadásokat) csökkentette, míg a 2023–2026. közti időszak az implicit adósság növekedésének irányába hat, ami közvetetten az államadósságot növelő tényezőként jelentkezik, különösen a 2024–2026. közötti időszakban.

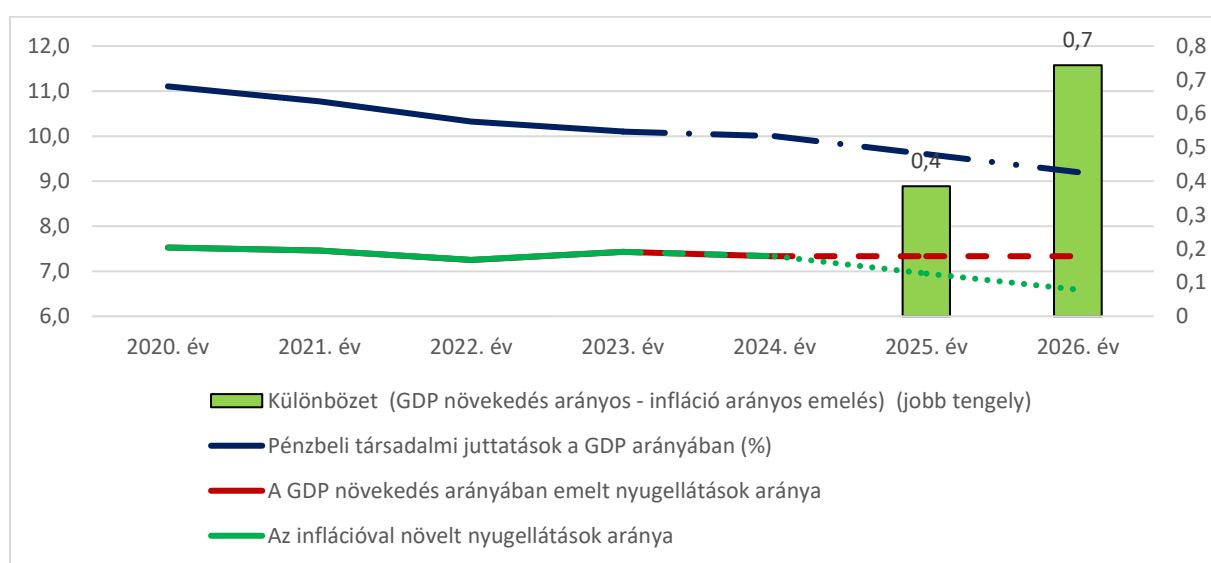
A pénzbeli társadalmi juttatások GDP-n belüli arányának alakulása

A pénzbeli társadalmi juttatások széles köre felöleli a pénzbeli, társadalombiztosítási nyugellátásokat, a pénzbeli, nem nyugdíj jellegű társadalombiztosítási ellátásokat, az egyéb társadalombiztosítási juttatásokat, valamint a pénzbeli szociális segélyeket. A pénzbeli társadalmi juttatá-

sokon belül lényeges arányt (2020–2022. évi tényadatok alapján nagyságrendileg 70 százalékot) képviselnek a nyugellátásokkal összefüggő kiadások. A nyugellátásokkal összefüggő költségvetési kiadások éves alakulását alapvetően az adott évre előrejelzett infláció mértéke, a létszámváltozás, a cserélődés, összetételváltozás határozza meg²³.

A 2025-2026. években a nyugellátások inflációt követő növelése GDP–arányosan elmarad a nyugellátások nominális GDP növekedésével emelt összegétől. A 9. ábrán bemutatott eltérés megadja, hogy ennek kapcsán mekkora megtakarítás jelentkezik a GDP százalékában.

9. ábra: A pénzbeli társadalmi juttatások és a nyugellátási kiadások alakulása 2020-2022. között és prognosztizált alakulása 2023-2026. között, a GDP százalékában



Forrás: 2021-2022. évi Zárszámadási tv., 2023-2024. évi Kvtv., Konvergencia Program 64. o. 1a-1b. táblázat, KSH STADAT 20.2.1.26., KSH EDP-jelentés (2023), MNB Inflációs jelentés (2023) alapján, ÁSZ szerkesztés és számítás.

Megjegyzés: A 2023-2026. évi adatok a Konvergencia Program prognózisát szaggatott vonallal jelölik.

Az ábrán a pénzbeli társadalmi juttatások és a nyugellátások GDP–arányos értéke látható. A piros vonal értékei azt mutatják, hogy pénzbeli társadalmi juttatások kb. 70 százalékát kitevő nyugellátások kiadásai 2025–2026. években hogyan alakulnának, ha a nominális GDP változásával emelkednének, míg a zöld vonal azt, hogy a nyugellátások kiadásai a törvényben meghatározottak szerint az infláció mértékével növekednek. Utóbbi esetében (zöld szaggatott vonal) látható, hogy a nyugellátások értéke a GDP arányában jelentősen csökkeni fog 2025–2026. években az előző évekhez képest (a 2024. évi tervezett 7,3 százalékról 6,6 százalékra). Ezzel

²³ A 2025-2026. évi összegek meghatározásához a KP2023-ban előrejelzett infláció mértékét, valamint a nominális GDP változását vettük alapul.

szemben, ha a nominális GDP változásával emelkednének a nyugellátások kiadásai (piros szaggatott vonal), akkor azok GDP–arányos értéke a 2025–2026. években a 2024. évi tervezett szinten (7,3 százalékon) maradna. A két számítási módszer különbözeteként megtakarítás érhető el, ami a 2025. évben a GDP 0,4 százaléka, míg a 2026. évben annak 0,7 százaléka.

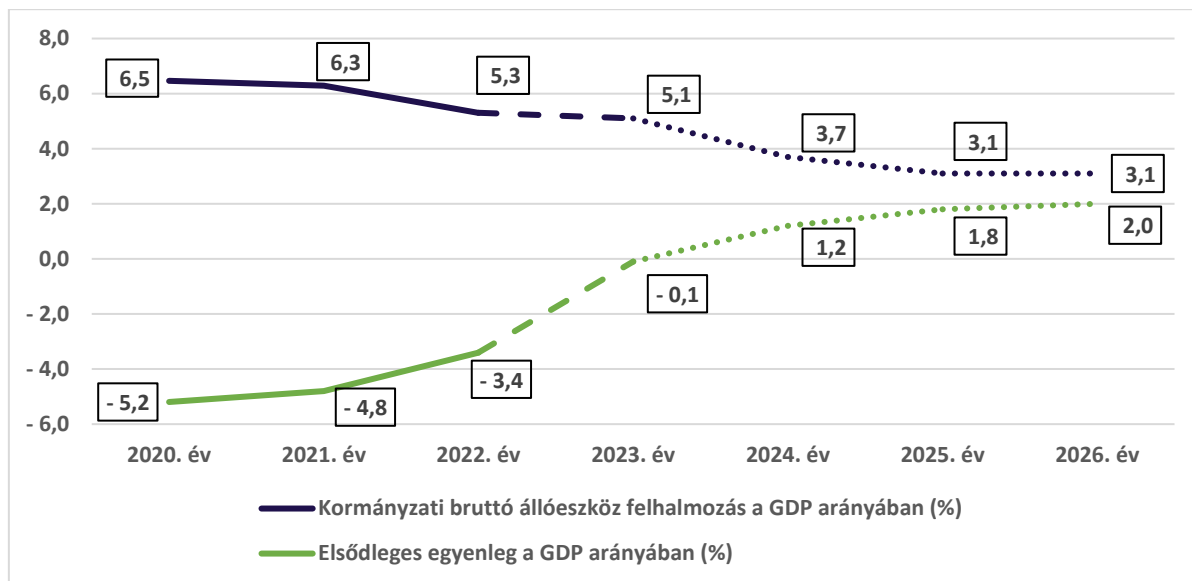
A pénzbeli társadalmi juttatások GDP–arányos értéke a 2020–2026. közötti időszakban a 2020–2022. évi tényadatok és a Konvergencia Program prognózisa alapján csökken a tervek szerint, 11,1 százalékról 9,2 százalékra. A nyugellátások GDP–arányos értéke 2020–2026. között – figyelemmel a Konvergencia Program prognózisára – az inflációval való növeléssel 12,0 százalékkal csökkenne (a 2020. évi 7,5 százalékról 2026-ra 6,6 százalékra). A nyugellátások mellett az egyéb társadalmi juttatások GDP–arányos értékének csökkenése is prognosztizált a 2024–2026. közötti időszakban.

A bruttó állóeszköz-felhalmozási kiadások csökkentése és ennek várható hatásai

A kormányzati kiadások csökkentésének egyik, a Konvergencia Programban is tervezett eszköze a bruttó állóeszköz-felhalmozásra fordított kiadások visszafogása. A kormányzat a 2022. évben nagyságrendileg 2 100 milliárd forint összegű (270 beruházást érintő) kormányzati beruházás elhalasztásáról, átütemezéséről döntött. A kormányzati beruházások csökkentése az elsődleges egyenleget javítja, melyre a 10. sz. ábra is rámutat.

Az adatok alapján a GDP arányában számított állami beruházások értéke 2020–2022. között folyamatosan csökkent, 2023–2024. között várhatóan csökkenni fog és a 2025–2026. években stagnál, eközben az elsődleges egyenleg az elemzett időszakban egyenletesen javul. A kormányzati beruházások visszafogása ugyanakkor a gazdasági növekedés egyik fontos pillérét jelentő beruházási rátát visszafoghatja. A nemzetgazdasági bruttó állóeszköz-felhalmozás GDP–arányosan a prognózisok alapján a 2019. évi 27,2 százalékról 2026. évre 24,9 százalékra csökken. Mindez komoly fékezőt jelenthet a gazdaság növekedésére a 2024–2026. közötti időszakban, hiszen 2017 óta a magyar gazdaság egyik motorja a kormányzati beruházások által ösztönzött bruttó állóeszköz-felhalmozás volt.

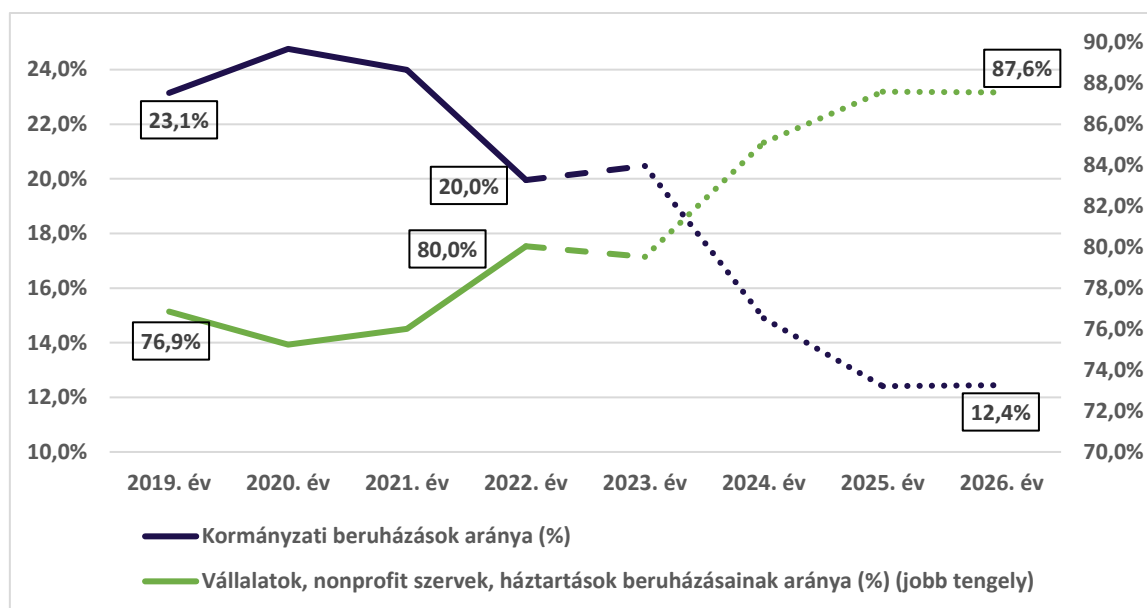
10. ábra: A bruttó állóeszköz-felhalmozás és az elsődleges egyenleg alakulása 2020-2022. között és prognosztizált alakulása 2023-2026. között, a GDP százalékában



Forrás: KSH STADAT 21.2.1.26. és Konvergencia Program alapján, ÁSZ szerkesztés és számítás

A bruttó állóeszköz-felhalmozáson belül a GDP arányában (előző évi áron) az elemzett időszakon belül a kormányzati beruházások mellett a vállalatok, nonprofit szervezetek, háztartások beruházásai is csökkennek, ugyanakkor részarányukban növekednek. A kormányzati beruházások, valamint a vállalatok, nonprofit szervezetek, háztartások beruházásai részarányának alakulását a bruttó állóeszköz-felhalmozáson belül előző évi áron mért GDP arányában 2019–2026. között a 11. sz. ábra mutatja be.

11. ábra: A kormányzati beruházások, valamint az egyéb szektorok* beruházásainak aránya a bruttó állóeszköz-felhalmozáson belül 2019-2022. között és prognosztizált alakulása 2023-2026. között (százalékban)



Forrás: Konvergencia Program (2021, 2022, 2023) alapján, ÁSZ szerkesztés és számítás

*Megjegyzés: *vállalatok, nonprofit szervezetek, háztartások*

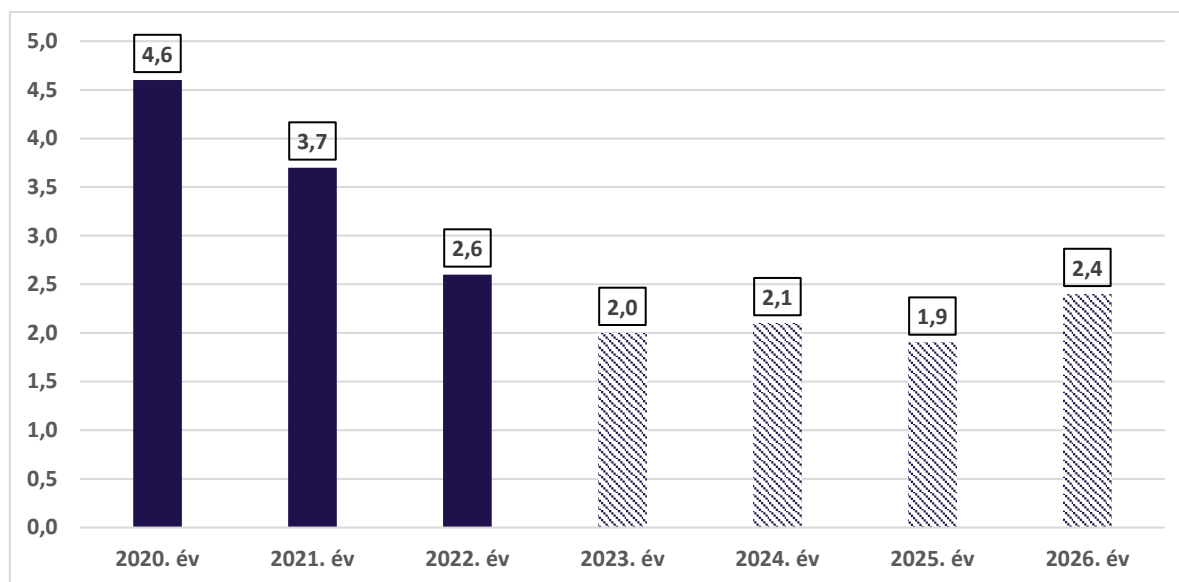
A kormányzati beruházások részaránya a 2019. évhez képest 2026-ra a prognosztizált adatok alapján nagyságrendileg a felére csökken (23,1 százalékról 12,4 százalékra), míg a nemzetgazdaság többi szereplőjének részaránya a beruházásokon belül 76,9 százalékról 87,6 százalékra emelkedik. Következésképpen a magyar gazdaság a 2024-2026. közötti időszakban egyre inkább a kormányzaton kívüli szereplők beruházási aktivitására fog támaszkodni. E törekvés megvalósulásához szükséges, hogy az infláció mértéke a Konvergencia Programban előrejelzett ütemben csökkenjen, ami megteremti annak a feltételét, hogy a gazdaság szereplőinek beruházási aktivitását támogassa a kamatkörnyezet (csökkenjenek a hitelkamatok). A háztartások esetében a kormányzati lakástámogatási programok fenntartása (szükség szerint bővítése, piaci körülményekhez igazítása) mellett fontos, hogy a pozitív reálbér mellett újra növekedjen a szektor rendelkezésre álló jövedelme.

3.2.4 A tőke-transzferek szerepe

A tőke-transzferek (az államháztartáson kívüli szervezeteknek nyújtott beruházási célú támogatások és az EU-tól érkező támogatások) szerepe a kormányzati beruházások visszafogásával a 2024–2026. közötti időszakban felértékelődik, hiszen a transzferek hozzájárulhatnak a vállalatok, nonprofit szervezetek és háztartások beruházásainak, fejlesztési céljainak megvalósításához,

ezáltal növelhetik beruházási aktivitásukat, ami támogatja a gazdasági növekedést. A tőke-transzferek 2020–2022. közötti alakulását és 2023–2026. közötti előrejelzett GDP–arányos alakulását a 12. sz. ábra mutatja be.

12. ábra: A tőke-transzfer kiadások alakulása 2020-2022. között és prognosztizált alakulása 2023-2026. között, a GDP százalékában



Forrás: Konvergencia Program (2021, 2022, 2023) alapján, ÁSZ szerkesztés és számítás

A tőke-transzfer GDP-arányos értéke a koronavírus-járvány éveihöz (2020-2021.) képest 2022-re jelentősen lecsökkent, míg a Konvergencia Program szerinti előrejelzett értékek jellemzően egy stagnálást mutatnak a 2024-2026. évekre.

3.2.5 A rezsitámogatásokkal kapcsolatos kiadások hatása az adósságmutatóra

A rezsicsökkentés rendszerében a 2013-2021. közötti időszakban rögzített árak kellő fedezetet nyújtottak a rendszer működéséhez, 2021-ig a költségvetés számára nem okozott jelentősebb kiadást.

2021 végén ugyanakkor az ellátási kockázatok, a bizonytalan globális környezet miatt emelkedni kezdett a földgáz ára. Az orosz-ukrán háborút követően, 2022-ben az év első felében a földgáz ára a holland gáztözsdén jelentősen nőtt, összefüggésben a magas kereslettel (a tárolók feltöltése a nyári időszakban történik), az orosz-ukrán háború miatti bizonytalansággal, az Oroszországból Európa irányába érkező földgázszállítások mennyiségének csökkenésével. A földgáz ára a 2022–2023 téli időszak során és azt követően jelentősen mérséklődött, a 2022. augusztusi árakhoz képest mintegy a tizedére csökkent.

Az energiaválság miatt a kormány Magyarország energiaellátásának biztosítása és a rezsicsökkentés megőrzése érdekében 2022-ben módosította a rezsicsökkentés szabályait és létrehozta a Rezsivédelmi Alapot. A Rezsivédelmi Alap legnagyobb része (több mint fele) a lakossági rezsivédelem céljait szolgálja, továbbá tartalmazza a központi költségvetési szervek és önkormányzatok kompenzációját, egyházi és civil intézményfenntartók, állami tulajdonú társaságok és a versenyszektor támogatását. A Rezsivédelmi Alap kiadásainak fedezetét az energia ágazat befizetései, a bányajáradék, a légitársaságok hozzájárulása és a távközlési adó adták. A Rezsivédelmi Alap fejezetből 2022. szeptembertől történtek felhasználások, december végéig összesen 780,5 milliárd forint értékben, ez az összeg a költségvetés kiadási főösszegéhez mérten mintegy 2,3 százalékot tett ki. 2023-ra eredetileg 670 milliárd forintos kiadási főösszeggel tervezte meg a Rezsivédelmi Alapot a kormány, amelyet az év végi módosítással 2 580 milliárd forintra növeltek.

A Rezsivédelmi Alap 2024. évi előirányzatának alapján a Kormány várakozásai szerint a kiadások az 2023. évinek közel felére csökkennek. Az idei télre előretekintve kedvező hír, hogy a hazai gáztárolók töltöttségi szintje 2023. október végén 98 százalék, míg fogyasztásmérősen 65 százalék, amely meghaladja a 2022-ben ebben az időszakban tapasztalható 85, illetve 55 százalék körüli töltöttségi szinteket.

A 2025–2026. évekre a Konvergencia Program stagnáló földgázárakkal számol. Az energiahordozók árára vonatkozó előrejelzéseket elfogadva, a Rezsivédelmi Alapot 2025–2026-ra is a 2024. évihez hasonló összegben tervezheti a kormány, amennyiben a rezsicsökkentés rendszerét változatlan formában továbbra is fenn kívánja tartani. Ugyanakkor a következő években fel kell használni a 2022-ben beszerzett különleges földgázkészletet, amely előreláthatólag jelentős kiadást jelenthet a költségvetésnek a készlet felhasználásának évében/éveiben (annak következtében, hogy a rezsicsökkentett ár és az értékesítési ár különbözetét a magyar Állam megtéríti az MVM Zrt. számára). A felmerülő kiadás a Rezsivédelmi Alap kiadási főösszegét növeli, ezzel egyidejűleg növelőleg hat a pénzforgalmi hiányra (2023 novemberében mintegy 700 milliárd forint fölötti kiadást jelenthet összességében.)

1. sz. melléklet

JOGSZABÁLYOK ÉS KÖZJOGI SZABÁLYOZÓ ESZKÖZÖK JEGYZÉKE**Törvények**

Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)

2011. évi LXVI. törvény az Állami Számvevőszékről

2011. évi CXCI. törvény a megváltozott munkaképességű személyek ellátásairól és egyes törvények módosításáról (hatályos: 2012. január 1.-jétől) 2011. évi CXCV. törvény Magyarország gazdasági stabilitásáról

2021. évi XC. törvény Magyarország 2022. évi központi költségvetéséről

2021. évi CXVI. törvény a Magyarország 2020. évi központi költségvetéséről szóló 2019. évi LXXI. törvény végrehajtásáról

2022. évi XXV. törvény Magyarország 2023. évi központi költségvetéséről

2022. évi LXXII. törvény a Magyarország 2021. évi központi költségvetéséről szóló 2020. évi XC. törvény végrehajtásáról

2023. évi VI. törvény a Magyarország 2023. évi központi költségvetéséről szóló 2022. évi XXV. törvény módosításáról

Kormányrendeletek

712/2021. (XII.20.) Korm. rendelet a fegyveres és a rendvédelmi feladatokat ellátó szerveknél a hivatásos szolgálat elismerése céljából megállapított szolgálati juttatásról

197/2022. (VI.4.) Korm. rendelet az extraprofit adókról

260/2022. (VII. 21.) Korm. rendelet a különleges földgázkészlet létrehozásáról

613/2022. (XII. 29.) Korm. rendelet a Magyarország 2023. évi központi költségvetésének a veszélyhelyzettel összefüggő eltérő szabályairól

Európai Unió jogforrás

Az Európai Parlament és a Tanács 549/2013/EU rendelete (2013. május 21.) az Európai Unió-beli nemzeti és regionális számlák európai rendszeréről

2. sz. melléklet

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Árvai-Rácz (2016): A magyar államadósság és annak finanszírozása: A történelem ismétli önmagát (?), OTDK dolgozat. 2016. <https://eco.u-szeged.hu/tdk/letoltesek/sikeres-tdk-dolgozatok/arvai-david-racz-tamas>
- Balaton A., Soós G. D. (2023): Változó világ, változó hatások – Az árfolyam makrogazdasági hatásai. <https://www.mnb.hu/letoltes/balaton-andras-soos-gabor-daniel-valtozo-vilag-valtozo-hatasok-az-arfolyam-makrogazdasagi-hatasai.pdf>
- Banyár J. (2011): A nyugdíjreform miatti államháztartási hiány elszámolhatósága. Közgazdasági Szemle. LVIII. évf. 2011. július-augusztus (666-688.o.). <https://core.ac.uk/download/pdf/227536073.pdf>
- Benczúr (1999): A magyar nyugdíjrendszerben rejlő implicit államadósság-állomány változásának becslése. MNB Füzetek. 1999/8. <https://mek.oszk.hu/01500/01586/01586.pdf>
- Csath M. (2023): Az alacsony termelékenység összefügg a gazdasági szerkezettel. <https://novekedes.hu/mag/az-alacsony-termelekenyseg-osszefugg-a-gazdasagi-szerkezettel>
- Európai Bizottság (2023). Economic forecast for Hungary, 2023. május 15. https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-surveillance-eu-economies/hungary/economic-forecast-hungary_en
- Európai Bizottság (2013): A Tanács ajánlása Magyarország 2012–2016-os időszakra vonatkozó konvergenciaprogramjának tanácsi véleményezéséről, Brüsszel, 2013.5.29. COM (2013) 367 final
- Európai Bizottság (2023): European Economic Forecast, Autumn 2023, Institutional Paper 258, November 2023
- ING (2023): Monitoring Hungary: Risks accumulating, 2023. szeptember 26. <https://think.ing.com/articles/monitoring-hungary-risks-are-accumulating/>
- Kármán A. (2008): A magyar költségvetés kiadási szerkezete nemzetközi összehasonlításban. Hitelintézet Szemle 2008. 7. évf. 6. szám. 665-677.o. https://www.bankszovetseg.hu/Content/Hitelintezeti/HSZ6_karman_665_677.pdf
- Kicsák G. (2017): Az állami kamatkidadások alakulása Magyarországon 2000-2015. Hitelintézet Szemle 16. évf. 1. szám. 46-73. o. http://epa.oszk.hu/02700/02722/00081/pdf/EPA02722_hitelintezeti_szemle_2017_1_046-073.pdf
- Konvergencia Program (2021): Magyarország Konvergencia Programja 2021-2025. Magyarország Kormánya. 2021. április. <https://cdn.kormany.hu/uploads/document/d/dd/dde/dde7c89b4ef5bdcd7c44ba3e0a1b06493f982c1a.pdf>
- Konvergencia Program (2022): Magyarország Konvergencia Programja 2022-2026. Magyarország Kormánya. 2022. április. <https://cdn.kormany.hu/uploads/document/2/23/232/232a01c58973bda360d1071eaa42804fef1cc1fa.pdf>
- Konvergencia Program (2023): Magyarország Kormánya, Magyarország Konvergencia Programja 2023-2027., 2023. április. <https://kormany.hu/dokumentumtar/magyarorszag-konvergencia-programja-2022-2026>
- Kovács, Árpád (2023): A szabályalapú költségvetés és a pénzügyi stabilitás – az európai megoldás, Pénzügyi Szemle, Évf. 69 szám 3 (2023), 7-31. o. https://doi.org/10.35551/PFQ_2023_3_1
- Központi Statisztikai Hivatal (2017): KSH Módszertani megjegyzések. <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/mgszrak/mgszrak17m.pdf>

Központi Statisztikai Hivatal (2023) Heti Monitor, 2023.08.23. <https://www.ksh.hu/heti-monitor/index.html>

Központi Statisztikai Hivatal (2023): Árak – módszertani leírás.
https://www.ksh.hu/docs/hun/modsz/ara_modsz.html

Központi Statisztikai Hivatal (2023): EDP-jelentés (2023): Magyarország teljes EDP-jelentése.
https://www.ksh.hu/gyorstajekoztatok/krm/edp_magyar_20231003.xlsx

Központi Statisztikai Hivatal (2023): Munkaerő-termelékenység. <https://www.ksh.hu/sdg/4-7-sdg-8.html>

Központi Statisztikai Hivatal (2023): Negyedéves nem pénzügyi szektorszámok, 2023. II. negyedév
<https://www.ksh.hu/s/kiadvanyok/negyedev-nem-penzugyi-sektorszamlak-2022-iii-negyedev/index.html>

Magyar Nemzeti Bank (2017): Kóczyán B., Koroknai P., Fizetési mérleg, MNB Oktatási füzetek 12. szám, 2017. április <https://www.mnb.hu/letoltes/mnb-oktatasi-fuzetek-12-fizetesi-merleg-0329.pdf>

Magyar Nemzeti Bank (2017): Magyar Nemzeti Bank, Oktatási füzetek. A költségvetési egyenleg mutatói. 9. szám 2017. január <https://www.mnb.hu/letoltes/mnb-oktatasi-fuzetek-9-a-koltsegvetesi-egyenleg-mutato-0131.pdf>

Magyar Nemzeti Bank (2022): Magyar Nemzeti Bank. Inflációs jelentés. 2022. december.
<https://www.mnb.hu/kiadvanyok/jelentesek/inflacios-jelentes>

Magyar Nemzeti Bank (2022): Magyar Nemzeti Bank. Inflációs jelentés. 2022. június
<https://www.mnb.hu/kiadvanyok/jelentesek/inflacios-jelentes/2022-06-30-inflacios-jelentes-2022-junius>

Magyar Nemzeti Bank (2023): Magyar Nemzeti Bank. A fizetési mérleg és a külfölddel szembeni befektetésipozíció-statisztikák összeállítása során alkalmazott módszertan <https://statistika.mnb.hu/modszertanok>

Magyar Nemzeti Bank (2023): Magyar Nemzeti Bank. Fizetési mérleg, külfölddel szembeni állományok <https://www.mnb.hu/kiadvanyok/jelentesek/fizetesi-merleg-jelentes>

Magyar Nemzeti Bank (2023): Magyar Nemzeti Bank. Inflációs jelentés. 2023. szeptember
<https://www.mnb.hu/letoltes/hun-ir-digitalis-23.pdf>

Magyar Nemzeti Bank (2023): Magyar Nemzeti Bank. Inflációs jelentés. 2023. március
<https://www.mnb.hu/kiadvanyok/jelentesek/inflacios-jelentes>

Magyar Nemzeti Bank (2023): Magyar Nemzeti Bank. Költségvetési jelentés a 2024. évi költségvetési törvényjavaslat elemzése, 2023. július

Magyar Nemzeti Bank (2023): Magyar Nemzeti Bank. Termelékenységi jelentés, 2022. július
<https://www.mnb.hu/kiadvanyok/jelentesek/termelekenysegi-jelentes/termelekenysegi-jelentes-2022-julius>

McKinsey & Company (2020): Repülőrajt, A magyar gazdaság növekedési pályája 2030-ig, 2020. november

OECD (2023): Hungary Economic Snapshot Economic Forecast Summary (June 2023)
<https://www.oecd.org/economy/hungary-economic-snapshot/>

OECD (2023): Real GDP forecast (indicator). doi: 10.1787/1f84150b-en (2023. július 7.)
<https://data.oecd.org/gdp/real-gdp-forecast.htm#indicator-chart>

OGResearch (2018): Makrogazdasági, államháztartási helyzetkép és kitekintés 2018-2020. 2018. https://www.parlament.hu/documents/126660/1651131/OGResearch_KT_elemzes.pdf/907edede-7688-7146-8226-014aa86465ed

Ohnsorge (2005): Az állam funkcióiról és az adócsökkentésről. Polgári Szemle. 2005. 1. évfolyam. 9. szám. <https://polgariszemle.hu/archivum/15-2005-oktober-1-evfolyam-9-szam/54-az-allam-funkcioirol-es-az-adocsoekentesrol>

Olaj.hu (2023): Földgáz ár grafikon (holland TTF gáztőzsde). <https://olaj.hu/gaz-ar.html>

Parlament (2023): T/5387. A Magyarország 2022. évi központi költségvetéséről szóló 2021. évi XC. törvény végrehajtásáról. <https://www.parlament.hu/irom42/05387/05387.html>

Pénzügyminisztérium (2023): A Pénzügyminisztérium válaszai a Költségvetési Tanács kérdéseire. Nem nyilvános dokumentum.

Portfolio (2023): Portfólió. Kormányinfó: a kabinet sem hisz már a GDP-növekedési cél elérésében. <https://www.portfolio.hu/gazdasag/20230824/kormanyinfo-a-kabinet-sem-hisz-mar-a-gdp-novekedesi-cel-eleresebent-635331>

Sebestyén T. (2005): A magyar hitelképesség változási trendjei. <https://polgariszemle.hu/archivum/13-2005-julius-augusztus-1-evfolyam-6-7-szam/39-a-magyar-hitelkepesseg-valtozasi-trendjei>

Siklós M., Jancsa-Pék J. (2013): Különadók szerepe az adózásban Leitner+Leitner Hungary: 2023. július

Török L. (2012): A magyar államadósság lehetőségei és lehetetlenségei. Competitio 11. évf. 2. szám. 26-42.o. <https://ojs.lib.unideb.hu/competitio/article/view/6711/6218>

Központi Statisztikai Hivatal STADAT táblák

1.1.1.1. Főbb ármutatók (előző év=100,0%). https://www.ksh.hu/stadat_files/ara/hu/ara0001.html

1.1.1.3. Harmonizált fogyasztóiár-index az egyéni fogyasztás rendeltetés szerinti osztályozása (COI-COP) alapján [előző év = 100,0%]. https://www.ksh.hu/stadat_files/ara/hu/ara0003.html

1.2.1.1. A főbb ármutatók havonta (2019. január – 2023. február). https://www.ksh.hu/stadat_files/ara/hu/ara0039.html

1.2.1.2. A fogyasztóiár-index fogyasztási főcsoportok szerint, és a nyugdíjas fogyasztóiár-index, havonta https://www.ksh.hu/stadat_files/ara/hu/ara0040.html

2.2.1.7. A kiskereskedelmi forgalom naptárhatástól megtisztított volumenindexe üzlettípusok szerint, havonta, negyedévente [előző év azonos időszaka=100,0%] https://www.ksh.hu/stadat_files/bel/hu/bel0020.html

3.2.1.5. A nemzetgazdasági beruházások teljesítményértéke és volumenindexei gazdálkodási forma szerint, negyedévente, évkezdettől kumulált https://www.ksh.hu/stadat_files/ber/hu/ber0012.html

17.1.1.32. Magyarország fizetési mérlege BPM6 (2001-2021). https://www.ksh.hu/stadat_files/kkr/hu/kkr0032.html

17.2.1.10. A külkereskedelmi termékforgalom forintban áru főcsoportok szerint negyedévente, havonta (2018. január – 2022. december). https://www.ksh.hu/stadat_files/kkr/hu/kkr0049.html

20.1.1.2. A 15–74 éves népesség gazdasági aktivitása, nemenként. https://www.ksh.hu/stadat_files/mun/hu/mun0002.html

20.1.1.39. Főbb kereseti adatok – munkáltatók teljes körénél. https://www.ksh.hu/stadat_files/mun/hu/mun0046.html

20.1.1.46. Főbb kereseti adatok – munkáltatók teljes körénél (2019-2022).

https://www.ksh.hu/stadat_files/mun/hu/mun0182.html

20.2.1.41. Főbb kereseti adatok – munkáltatók teljes körénél, havonta valamint havi és negyedévente kumulált https://www.ksh.hu/stadat_files/mun/hu/mun0143.html

20.2.1.42. Főbb kereseti adatok – vállalkozások, havonta valamint havi és negyedévente kumulált.

https://www.ksh.hu/stadat_files/mun/hu/mun0194.html

20.2.1.43. Főbb kereseti adatok – költségvetés, havonta valamint havi és negyedévente kumulált.

https://www.ksh.hu/stadat_files/mun/hu/mun0146.html

20.2.1.44. Főbb kereseti adatok – nonprofit szervezetek, havonta valamint havi és negyedévente kumulált.

https://www.ksh.hu/stadat_files/mun/hu/mun0195.html

20.2.1.48. Főbb kereseti adatok – munkáltatók teljes körénél, havonta, valamint havi és negyedévente kumulált (2019. január – 2022. december).

https://www.ksh.hu/stadat_files/mun/hu/mun0198.html

20.2.1.50. Főbb kereseti adatok – vállalkozások, havonta, valamint havi és negyedévente kumulált

(2018. január – 2022. december). https://www.ksh.hu/stadat_files/mun/hu/mun0200.html

20.2.1.51. Főbb kereseti adatok – költségvetés, havonta, valamint havi és negyedévente kumulált

(2018. január – 2022. december). https://www.ksh.hu/stadat_files/mun/hu/mun0201.html

21.1.1.8. A bruttó hazai termék (GDP) végső felhasználása folyó és előző évi áron [millió Ft].

https://www.ksh.hu/stadat_files/gdp/hu/gdp0008.html

21.1.1.9. A bruttó hazai termék (GDP) végső felhasználásának volumenindexei [előző év = 100,0%]

https://www.ksh.hu/stadat_files/gdp/hu/gdp0009.html

21.1.1.11. Hozzájárulás a bruttó hazai termék (GDP) változásához (felhasználási oldal), előző év azonos időszakához viszonyított negyedéves indexekből számítva [százalékpont]

https://www.ksh.hu/stadat_files/gdp/hu/gdp0011.html

21.2.1.13. A bruttó hazai termék (GDP) végső felhasználásának negyedéves volumenindexei, 2015. évi

átlagáron [előző év azonos időszaka = 100,0%] https://www.ksh.hu/stadat_files/gdp/hu/gdp0097.html

21.2.1.24. A nemzetgazdaság negyedéves szektorszámolásainak főbb adatai https://www.ksh.hu/stadat_files/gdp/hu/gdp0108.html

21.2.1.26. A kormányzati szektor főbb negyedéves adatai. https://www.ksh.hu/stadat_files/gdp/hu/gdp0110.html

Egyéb adatbázisok

Államadósság Kezelő Központ Zrt. (2023): A forintban denominált állampapírok befektetői szektoronkénti megoszlása. <https://www.akk.hu/statisztika/allamadossag-finanszirozas/forintban-denominalt-allampapirok-befektetoi-szektoronkenti-megoszlasa>

Államadósság Kezelő Központ Zrt. (2023): A központi költségvetés adósságának lejárat szerkezete. <https://www.akk.hu/content/path=kozponti-koltsegvetes-adossaganak-lejarati-szerkezete>

Államadósság Kezelő Központ Zrt. (2023): A központi költségvetés adóssága. <https://www.akk.hu/statisztika/allamadossag-finanszirozas/kozponti-koltsegvetes-adossaga>

Államadósság Kezelő Központ Zrt. (2023): Referenciahozamok. <https://www.akk.hu/statisztika/hozamok-indexek-forgalmi-adatok/referenciahozamok>

Eurostat (2023): Labour productivity per person employed and hour worked (EU27_2020=100). <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tesem160/default/table?lang=en>

Költségvetési Tanács honlapja, Kutatások elérhetősége: <https://www.parlament.hu/web/koltsegvetes-tanacs/kutatások>

Magyar Államkincstár (2022): Adatszolgáltatás az Állami Számvevőszék részére. MÁK ÁHT összesen 2020-2022. 12. hó (Nem nyilvános adatok)

Magyar Államkincstár (2023): Adatszolgáltatás az Állami Számvevőszék részére. ÁHT összesen 2023. 01-09. hó. (Nem nyilvános adatok)

Magyar Nemzeti Bank (2022): A háztartások részletes negyedéves pénzügyi számlái, 2022. december 30. https://statisztika.mnb.hu/publikacios-temak/penzugyi-szamlak/penzugyi-szamlak-gazdasagi-szektoronkent-_vallalatok_-allamhaztartas_-haztartasok_-nonprofit-intezmenyek_-kulfold_/reszletes-negyedev-es-idosorok-szektoronkent

Magyar Nemzeti Bank (2023): A jegybanki alapkamat és a monetáris politikai eszközökhöz kapcsolódó kamatlábak időszora (2002. január 1-jétől). <https://www.mnb.hu/letoltes/repo-idosor-hu.xls>

Magyar Nemzeti Bank (2023): Közvetlen tőkebefektetés <https://statisztika.mnb.hu/publikacios-temak/fizetesi-merleg-es-kapcsolodo-statisztikak>